

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Katedra agroekologie

Studijní program: N4101 - Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agroekologie

Analýza enviromentálního konfliktu

—

názory hlavních skupin obyvatel rybničních oblastí ve vztahu

k výskytu kormoránů (rybáři a místní obyvatelé)

a

analýza médií

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Jaroslav Boháč, PhD., DrSc.

Autor: Bc. Martina Roudnická

2008

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH
Zemědělská fakulta
Katedra agroekologie
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Martina ROUDNICKÁ

Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agroekologie

Název tématu: Analýza environmentálního konfliktu - názory hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů (rybáři a místní obyvatelé) a analýza médií.

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Vypracovat literární rešerši problematiky konfliktů mezi ochranou biodiverzity kormorána a chovem ryb.
2. Doplnění materiálu dotazníků pro sledování názorů obyvatel, průzkum dalších skupin (rybáři).
3. Řízený rozhovor vybraných skupin obyvatel v modelové oblasti.
4. Zpracování výsledků ze sociologického průzkumu a navržení řešení.
5. Analýza médií vzhledem k environmentálnímu konfliktu.
6. Návrh řešení konfliktu.

Rozsah grafických prací: tabulky, dotazník, mapa, fotografická příloha
Rozsah pracovní zprávy: 50 stran textu vč. tabulek
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

Boháč, J., 2005: Ochrana biodiverzity a přemnožení kormorána v Evropě. *Životné prostredie*, 39: 60, 111.

Boháč, J., 2007: Conservation and management of biodiversity: conflicts with economical development in new accessing states of EU. Abstracts of the International Conference on Environment: Survival and Sustainability. Naer East University, Nicosia-Northern Cyprus, p. 155.

Boháč, J., Šípová M., Roudnická M., 2005: Sociological aspects of cormorant overpopulation (view of tourists and visitors, local population and fishermen) in Třeboňsko landscape protected area and biosphere reserve (the Czech Republic). In Křiváčková, O., Pecharová, E., Frelich, J. (eds.): *Ekotrend 2005, Renewal*.

Carss, D. N., 2003: Reducing the conflict between cormorants and fisheries on a pan-European scale: REDCAFE. Final report to European Union DG Fish, August 2003, pp 169.

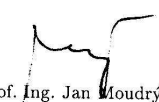
Šípová, M., Roudnická, M., Boháč, J., 2005: Social assessment of management tools reducing cormorant predation in the Czech Republic. International Conference *Ekotrend 2005. The revitalization and functioning of an anthropogenic landscape*. University of South Bohemia. České Budějovice, p. 42.

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Jaroslav Boháč, DrSc.
Katedra agroekologie
Konzultant diplomové práce: Dr. David Carss
Datum zadání diplomové práce: 14. března 2007
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2008

prof. Ing. Martin Křížek, CSc.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení ④
Studentská 13
370 05 České Budějovice
L.S.

prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 16. března 2007

Dovoluji si poděkovat vedoucímu diplomové práce panu Doc. RNDr. Jaroslavu Boháčovi, PhD., DrSc. za spolupráci a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat konzultantovi Dr. Davidovi Carssovi a celé Katedře agroekologie, zejména vedoucímu katedry prof. Ing. Janu Moudrému, CSc.

Prohlášení o autorství

Diplomovou práci s názvem „Analýza enviromentálního konfliktu – názory hlavních skupin obyvatel rybnických oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů (rybáři a místní obyvatelé) a analýza medií“ prohlašuji za svou práci, která je nedílnou součástí celoevropského programu COST E635 INTERCAFE a grantového projektu MŠMT ČR a všechny prameny, které zde cituji, jsou v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích dne 15.04.2008

Bc. Martina Roudnická

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Roudnická, M., 2008: Analýza enviromentálního konfliktu – názory hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů (rybáři a místní obyvatelé) a analýza médií. JČU. Katedra agroekologie. Diplomová práce, str. 70.

Diplomová práce se zabývá analýzou enviromentálního konfliktu mezi lokální lidskou populací a ochranou kormorána. Úvod je věnován biologii, bionomii a taxonomii kormorána. V další části je zpracována literární rešerše konfliktu. Na základě srovnání současných výstupů mezinárodního programu COST, projektu MŠMT ČR a vyhodnocení informací z dotazníků místních obyvatel, rybářů a rekreantů je navrhnout plán managementu populace kormorána v rámci interdisciplinárního přístupu k problematice. Součástí práce je zpracovaná evropská analýza médií.

Klíčová slova: enviromentální konflikt ochrany kormorána, sociologický vliv na rybáře, lokální populaci a rekreanty, literární rešerše, plán managementu, analýza médií, dotazník, interdisciplinární přístup.

ANNOTATION OF THESIS

Roudnická, M., 2008: Analysis environment conflict – views of main group inhabitants of pond areas to relation the appearance of the kormorans (fishermen and local population) and analysis media. The University of South Bohemia. Faculty of Agriculture. Thesis, str. 70.

This thesis is concerned with environmental conflict between local population and the protection of cormorants. In the introduction, I deal with biology, bionomics and taxonomy of cormorants. The literature retrieval is worked out in other part of the thesis. On the basis confrontation of current report made by international program COST, project MSMT Czech Republic and the evaluation of the information from the local survey the plan is suggested in terms of interdisciplinary access to the problem. I also worked out European analysis of media.

Key words: environmental conflict of protection of cormorants, sociological impact on fishermen, local population and recreants, literature retrieval, management planning, analysis media, interview, inter-disciplinary access.

1. Obsah

1.	Obsah	7
2.	Předmluva	9
3.	Úvod.....	10
4.	Kormorán velký (<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>)	11
4.1.	Biologie kormorána velkého.....	11
4.2.	Bionomie kormorána velkého.....	13
4.3.	Taxonomické zařazení kormorána velkého	14
4.4.	Poddruhy kormorána velkého	15
5.	Literární rešerše	16
5.1.	Příčina konfliktu mezi ochranou kormorána a chovem ryb.....	16
5.2.	Populační expanze kormorána velkého	17
5.3.	Evropský program COST E635 INTERCAFE.....	18
5.4.	Projekt MŠMT ČR (návaznost na program COST E635 INTERCAFE)	18
5.4.1.	Hlavní cíle projektu	19
5.4.2.	Vědecky přijaté hypotézy projektu	19
5.4.3.	Předpokládané výstupy projektu.....	20
5.4.4.	Výsledky projektu.....	20
5.5.	Národní legislativa ochrany kormorána.....	22
5.6.	Management a finanční kompenzace.....	22
5.7.	Participace a možná řešení konfliktu na základě zkušenosti a dobré praxe .	23
6.	Analýza medií	25
6.1.	Význam médií k problematice kormorána.....	26
6.2.	Analýza medií - Evropa	27
6.3.	Výsledky evropské analýzy medií	29
6.4.	Analýza medií - Česká Republika	31
7.	Příprava dotazníků pro místní obyvatele a rybáře	32
7.1.	Možnosti oslovení respondentů	32
7.2.	Dotazník pro místní obyvatele	33
7.3.	Dotazník pro rybáře	34

8.	Řízený rozhovor s vybranými skupinami	35
8.1.	Řízený rozhovor s místními obyvateli	35
8.2.	Řízený rozhovor s rybáři.....	36
9.	Výsledky dotazníků vybraných skupin.....	37
9.1.	Výsledky dotazníků pro místní obyvatele	37
9.2.	Výsledky dotazníků pro rybáře.....	40
9.3.	Porovnání dotazníků (místní obyvatelé, rybáři a rekreanti)	44
10.	Diskuze	45
11.	Vlastní názor na problematiku ochrany kormorána a návrh plánu managementu .	49
12.	Závěr	52
13.	Summary.....	53
14.	Použitá literatura	55
15.	Přílohy.....	58

2. Předmluva

Diplomová práce s názvem Analýza enviromentálního konfliktu – názory hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů (rybáři a místní obyvatelé) a analýza medií je závěrečnou prací zabývající se problematikou konfliktu ochrany kormorána velkého a chovu ryb v celoevropském měřítku. Práce navazuje na bakalářskou práci (2006). Je uceleným výstupem interdisciplinární analýzy konfliktu.

Jedním z cílů bakalářské práce byla sociologická analýza místních obyvatel. Diplomová práce navazuje na průzkum této skupiny obyvatelstva a její další součástí jsou názory rybářů. V práci je zpracována literární rešerše konfliktu. Součástí diplomové práce je evropská analýza medií.

Téma diplomové práce jsem zvolila ze zájmu o tuto problematiku při diskuzi s Doc. RNDr. Jaroslavem Boháčem, PhD., DrSc. již na začátku roku 2005. Činnosti týkající se práce spočívaly v průběžném získávání podkladů pro zpracování informací v diskuzích se zúčastněnými skupinami obyvatelstva.

Hlavním smyslem této práce je seznámení s kormoránem a příčinami konfliktů, které vznikají v lokalitách jeho výskytu. Navržení konkrétních kroků pro optimální řešení problematiky – plánu managementu. Diplomová práce je zpracovávána v rámci celoevropského programu COST E635 INTERCAFE pod záštitou projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České Republiky.

3. Úvod

Cílem diplomové práce je analýza enviromentálního konfliktu, ke kterému dochází z důvodu ochrany kormorána, všestranného dravce, který způsobuje značné škody na rybí obsádce mělkých pobřežních vod, sladkovodních stojatých i tekoucích vod a na rozlehlých aquakulturách celé Evropy. Téměř ve všech evropských zemích se populace kormorána mnohonásobně zvětšila, což vede ke zvyšování konfliktů mezi komerčním i rekreačním rybářstvím a ochranou kormorána.

Pro vypracování diplomové práce byly zadány dílčí zásady:

Vypracovat literární rešerši problematiky konfliktů mezi ochranou biodiverzity kormorána a chovem ryb. Zpracování literární rešerše a nových výstupů evropského programu COST INTERCAFE a projektu MŠMT ČR pomáhá získat přehled o problematice celého konfliktu.

Doplnit materiály dotazníků ke sledování názorů obyvatel a průzkum dalších skupin (rybářů). Je zapotřebí připravit a zpracovat další dotazníky pro místní obyvatele a nové dotazníky pro rybáře. Jejich výsledky naváží na výstupy sociologické analýzy místních obyvatel bakalářské práce (2006).

Vést řízený rozhovor s vybranými skupinami obyvatel v modelové rybníční oblasti pro získání názorů na konflikt mezi ochranou biodiverzity kormorána a lokálním rozvojem lidské populace.

Vyhodnotit výsledky ze sociologického průzkumu. Výstupy průzkumu budou směrodatné pro navržení plánu managementu populace kormorána.

Zpracovat evropskou analýzu médií. Média jsou důležitou součástí života a jejich analýza přináší představu jakým způsobem je veřejnosti nastíněn konflikt mezi ochranou kormorána a chovem ryb.

Navrhnout vlastní řešení konfliktu a plán managementu populace kormorána na základě získaných informací z literární rešerše, sociologického průzkumu a analýzy médií.

4. Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo sinensis*)

Pojmenování kormorán vzniklo zkomolením latinského *Corvus marinus*, což znamená mořský havran. Staří Římané ho tak nazvali pro jeho černé peří a chraplavý křik, který vydává (**Anonymus, 2006a**).

Kormorán velký u nás hnízdí na jižní Moravě v koloniích s volavkami popelavými a v jižních Čechách na Třeboňsku. Kormorán velký má šest poddruhů. Kontinentální poddruhy mívají o něco delší zobák než mořské. Liší se velikostí i zbarvením (**Anonymus, 2006b**).

4.1. Biologie kormorána velkého

Kormorán je velkého vzrůstu s délkou těla od osmdesátí centimetrů do jednoho metru, hmotností od cca dvou kil do necelých tří a rozpětím křídel kolem metru a půl. Kormorán má silný zobák. Horní čelist hákovitě zahnutou a v tomto místě přesahuje dolní čelist o dva až tři centimetry. Nohy má posunuté směrem k zadní části těla, a proto vzlétává z vody obtížněji. Při plavání na hladině směřuje hlava kolmo vzhůru a ve srovnání s kachnou má kormorán hlubší ponor. Jeho zánártí je velmi krátké, široké plovací blány umožňují rychlý pohyb ve vodě a slouží jako kormidlo. Kormorán je také používá při zahřívání vajec, protože nemá hnízdní nažiny. Všechny čtyři prsty jsou opatřeny drápy, jimiž si může kormorán v případě potřeby přidržet kořist. Hrdelní vak tvoří velmi pružná a pevná membrána ze světlé neopeřené kůže. Slouží jako zásobárna potravy a má svůj význam i při termoregulaci. Nalovená potrava zůstává nějaký čas ve voleti a trávení usnadňuje v poměrně malém svalnatém žaludku hrubý písek, který ji pomáhá rozmělnit (**Anonymus, 2006b**).

Vejce kormorána jsou nazelenalá, nebo světle modrá a váží asi padesát pět gramů. Jsou snášena v počtu tří až čtyř kusů. Bývají překryta bělavým povlakem. Samice je snáší ve dvou až třídenních intervalech (**Anonymus, 2006b**).

Obrázek č. 1: Kormorán velký (hnízdo)

(Zdroj: Hlásek, J. 2006)

Mláďata jsou bílá a ochmýřená s neúměrně dlouhým krkem. Rodiče se v péči o hnízdo střídají. Nikdy nehnízdí dvakrát do roka, ale při zničení snůšky je samice schopná ještě jedné náhradní. Mláďata jsou velmi hladová a rodiče se snaží nakrmit každé alespoň dvakrát denně. Potravu získávají malí kormoráni z krku rodičů. Vzletná mláďata se ještě měsíc vrací do hnízda ke krmění, po této době se osamostatňují. Pohlavní dospělosti dosahují ve čtyřech až pěti letech, výjimečně už ve třech letech. Je prokázáno, že někteří volně žijící jedinci se dožili téměř dvaceti let (**Anonymus, 2006b**).

Obrázek č. 2: Kormorán velký (mládě)

(Zdroj: Anonymus, 2006c)

4.2. Bionomie kormorána velkého

Kormoráni jsou společenší ptáci hnízdící v početných koloniích. V zimě se ve velkých hejnech shromažďují na březích řek a poblíž velkých vodních ploch. Hnízdí na skalnatých pobřežích, u jezer, řek a rybníků, často v blízkosti kolonií jiných ptáků, například volavek či kolpíků. Na noc se slétají a usedají na stromy, na kterých visí jako velké hrozny. Zůstávají věrni nejen svým hnízdištím, ale dokonce stejným stromům. Kormorán tvoří trvalé páry. Materiál na hnízdo shání samec, jeho stavba je spíše úlohou samice, hnízda používaná více let jsou značně veliká (**Anonymus, 2006b**).

Při skupinových přeletech se řadí do klínovitých formací, čelní pták rozráží vzduch a tím usnadňuje let i pro ostatní. Tato pozice je značně namáhavá, proto se vedoucí ptáci střídají (**Anonymus, 2006b**).

V době toku je svatební šat lesklý, na dolních končetinách se objevují výrazné bílé skvrny, které samec předvádí. Tok je doprovázen typickými pozicemi se zdviženými křídly a kolmo vztyčeným ocasem, samec prudce zaklání hlavu a vydává hrdelní zvuky. Ve vnitrozemí mají kormoráni v té době bělavou hlavu i krk (**Anonymus, 2006b**).

Způsob lovu je zajímavý, kormorán plave na hladině a opakovaně potápí hlavu a pátrá pod vodou po kořisti. Potápí se až do třímetrové hloubky s těsně přitisknutými křídly a vesluje nohama, pod hladinou vydrží až jednu minutu. Loví jednotlivě, pokud je hodně ryb, i ve skupinách. V takových případech skupina kormoránů ryby obklíčí a zažene na mělčinu. Kormorán není příliš vybíravý, denně spotřebuje až půl kila ryb a dává přednost těm, které se snadno loví (**Anonymus, 2006b**).

4.3. Taxonomické zařazení kormorána velkého

Tabulka č. 1: Taxonomické zařazení kormorána velkého

Říše:	Živočichové (<i>Animalia</i>)
Kmen:	Strunatci (<i>Chordata</i>)
Podkmen:	Obratlovci (<i>Vertebrata</i>)
Třída:	Ptáci (<i>Aves</i>)
Podtřída:	Letci (<i>Neognathae</i>)
Řád:	Veslonozí (<i>Pelecaniformes</i>)
Čeleď:	Kormoránovití (<i>Phalacrocoracidae</i>)
Rod:	Kormorán (<i>Phalacrocorax</i>)

(Zdroj: Anonymus, 24.12 2005)

Obrázek č. 3: Kormorán velký, poddruh (*Phalacrocorax carbo sinensis*)

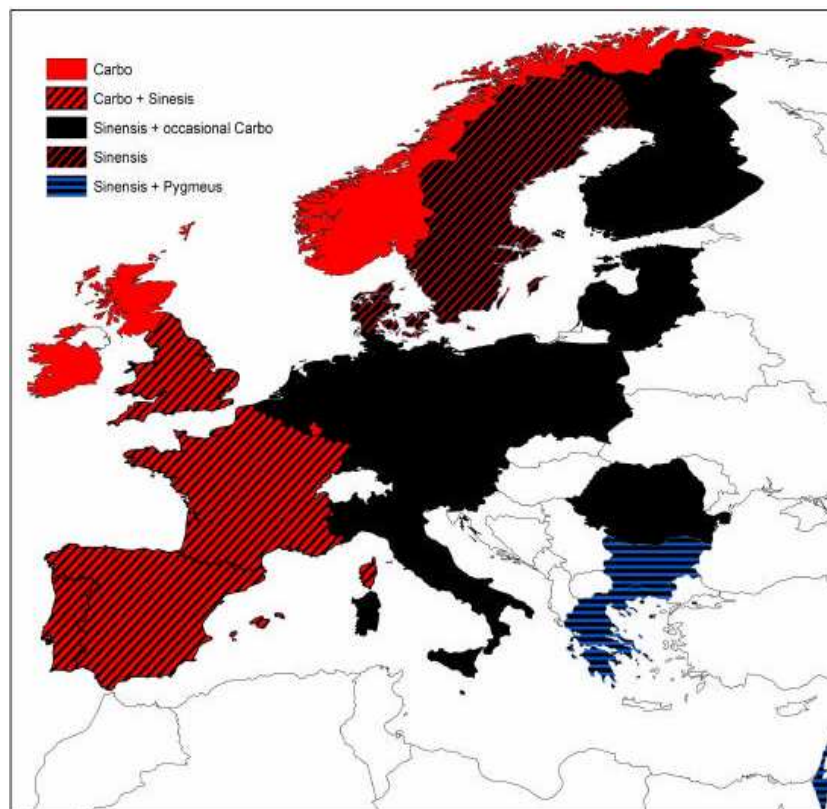
(Zdroj: Anonymus, 2005)

4.4. Poddruhy kormorána velkého

- *Phalacrocorax carbo carbo* – vyskytuje se na severním pobřeží Atlantického oceánu, v kontinentální Evropě, v Americe.
- *Phalacrocorax carbo sinensis* – v Evropě, Asii, v Indii a Číně.
- *Phalacrocorax carbo maroccanus* – vyskytuje se na pobřeží Maroka.
- *Phalacrocorax carbo lucidus* – výskyt ve východní části Afriky.
- *Phalacrocorax carbo novaehollandiae* - vyskytuje se v celém Tichomoří.
- *Phalacrocorax carbo hanae* – vyskytuje v Japonsku na ostrově Honšú a také Evropě, v jihovýchodní Asii, v Africe, v Newfoundlandu, v Austrálii a na Novém Zélandu (Anonymus, 2006b).

V České Republice je nejvíce rozšířen poddruh kormorána velkého *Phalacrocorax carbo sinensis* (Anonymus, 2006b).

Obrázek č. 4: Evropská mapa výskytu jednotlivých druhů a poddruhů kormorána

(Zdroj: REDCAFE, 2002)

5. Literární rešerše

5.1. Příčina konfliktu mezi ochranou kormorána a chovem ryb

V Evropě se vyskytují dva poddruhy kormorána velkého. Atlantický druh *Phalacrocorax carbo carbo* a pevninský *Phalacrocorax carbo sinensis*. Poslední plemenné odhady pro *Pha. carbo carbo* jsou čtyřicet tisíc párů jedinců. Vyskytuje se většinou na pobřeží Norska, Velké Británie, Irska a severní Francie. Populace *Phalacrocorax carbo sinensis* byla v roce 1995 odhadnuta na více jak 150 tisíc párů rozmístěných v jednotlivých regionech. Od roku 1960 bylo zaznamenáno dramatické zvýšení populace *Pha. carbo sinensis*. Na zeměpisném rozšíření těchto populací se podílejí kormoráni, kteří se vracejí do některých oblastí po dlouhé nepřítomnosti. Areál druhu se dále posouvají do neosídlených oblastí celé Evropy (**Wilson, D.C., 2002**).

Konflikty mezi ochranou kormorána a chovem ryb jsou důsledkem přímé konzumace komerčních i vzácných druhů ryb kormoránem a také poškozením ryb vedoucím k vysoké mortalitě obsádky. Ryby po útoku kormorána mění své chování, prokazují zvýšenou citlivost na nemoci a parazity. Tím pádem dochází ke snižování jejich tržní hodnoty. Jsou jasné důkazy o poškození ryb kormoránem při lovu a také údaje o značném vlivu na rybí farmy a malé vodní plochy. Prokázat negativní vliv kormorána na velké vodní nádrže a řeky je obtížné vzhledem ekologické komplexitě těchto ekosystémů. Škody způsobené kormoránem činí u komerčních sladkovodních rybářů asi 9 – 12 % ročního obratu. Ztráty rekreačních rybářů šplhají až na 57 % ročního obratu (**Wilson D.C., 2002**).

V České Republice se nacházejí hnízdící kolonie kormoránů v jižních Čechách na Třeboňsku a na jižní Moravě. Jedná se o 200 - 250 hnízdících párů kormoránů. V ČR jsou hlavním problémem migrující jedinci ze severní Evropy, z Dánska, Holandska, Německa a Polska. Jedná se o cca 12 – 14 tisíc jedinců (**Martincová, Musil, 2003**).

Celkové škody v České Republice jsou rybáři odhadovány na několik stovek milionů korun (v roce 2001 – 154 mil., v roce 2002 – 193 mil., v roce 2003 – 402 mil., v roce 2005 – 651 mil.). Náhrady ušlého zisku jsou rybářům hrazeny státem v částečné výši za určitých podmínek (**Boháč, J., 2008**).

5.2. Populační expanze kormorána velkého

Kormorán je všestranný dravec, který se živí rybami různých druhů. Loví v mělkých pobřežních mořích, sladkovodních tocích, stojatých sladkých vodách a i na rozlehlých sladkovodních aquakulturách. Téměř ve všech evropských zemích, kde se kormorán vyskytuje, vede jeho populační nárůst a zeměpisné rozšíření ke zvyšování počtu konfliktů mezi komerčním i rekreačním rybářstvím a ochranou kormorána **(Wilson, D.C., 2002)**.

Populace kormorána se stala nejpočetnější ve své historii. Areál druhu se rozšířil a kormorán se vyskytuje i v oblastech, kde nebyl nikdy pozorován. Příčina této populační expanze není zcela jasná. Pravděpodobně zahrnuje faktory jako je dostatek potravy, ochrana hnízdišť a redukce rušení kormoránů. Expanze kormorána je zřejmě také způsobena sociálními změnami dvacátého století. Změny v krajině měly také velký vliv na strmý nárůst populace kormorána. Například průmyslový rozvoj v západní Evropě podpořil vznik mnoha mokřadů důsledkem těžby šterkopísků a vytvářením vodních nádrží. Nynější pokles průmyslových aktivit v západní i východní Evropě vedl ke snížení znečištění vod a obnově rybí obsádky. Proto je nyní nabídka potravy pro kormorány tak bohatá. V celé Evropě se rozšířila aquakultura pro produkci sladkovodních ryb, vznikly velké sádky pro chov ryb. Významným faktorem, podporujícím zvýšení populace kormorána, byla také směrnice Evropské unie (EEC Directive 79/409) o ochraně volně žijících ptáků. Byly vydány další důležité zákony EU, které měly kladný vliv na populaci kormorána. Jsou to Bernská konvence o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť, Bonnská úmluva o ochraně ohrožených druhů ptáků a ostatních migrujících pozemních a mořských živočichů a také Ramsarská konvence o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva **(Boháč, J., 2008)**.

5.3. Evropský program COST E635 INTERCAFE

Program COST E635 INTERCAFE je příkladem programu řešícího konflikt mezi ochranou biodiverzity kormorána a udržitelným rozvojem lokální populace člověka. Je navazujícím programem na ukončený program “REDCAFE FP5 Concerted Action contain background to European cormorant-fisheries conflicts”. V textovém výstupu programu „REDCAFE FP5“ jsou obsažené základní informace a nashromážděné materiály týkající se problematiky (Carss, D., N., 2003).

Cílem programu je podpořit další výzkum vztahů mezi kormoránem a komerčním a rekreačním rybářstvím a vytvořit řízený management populace kormorána na základě interdisciplinárního (biologicko – ekonomicko - sociologického) přístupu. Důraz je kladen na komunikační strategii, která zmírňuje konflikt mezi skupinami populace. Tyto skupiny hájí své individuální zájmy. Dále je důležitá výměna informací s cílem zlepšení komunikace se stakeholdery – klíčovými hráči dotčeného území. Na tento evropský program navazuje projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, který je zpracováván jako dílčí část programu COST E635 INTERCAFE (Boháč, J., 2008).

5.4. Projekt MŠMT ČR (návaznost na program COST E635 INTERCAFE)

Cílem projektu MŠMT je průzkum konfliktu ve všech úrovních a podpora aktivit programu COST E635 INTERCAFE. Projekt je zaměřen na problematiku ochrany kormorána a zájmy rybářství. Snahou projektu je vytvořit řízený management populací kormorána na základě interdisciplinárního přístupu (biologicko – ekonomicko - sociologického). Důraz je kladen na participativní přístup zmírňující konflikty mezi ochránci přírody a rybáři v ČR. Součástí projektu je také výměna informací s klíčovými hráči v území s výskytem kormorána (Českobudějovicko, CHKO Třeboňsko, Protivínsko, Vodňansko, Plzeňsko, Pohořelicko, Novomlýnské nádrže) (Boháč, J., 2008).

5.4.1. Hlavní cíle projektu

Hlavními cíly projektu MŠMT České Republiky jsou:

1. Porovnání hodnocení ekonomických škod způsobených kormoránem a jejich hodnoty jako představitelů biodiverzity - klasickými ekonomickými metodami a metodou kontingentního oceňování biodiverzity (CVM).
2. Hodnocení aktivit a opatření zmírňující negativní vliv kormorána v rybníčních oblastech ve vztahu k biologickým, sociálním a ekonomickým faktorům.
3. Monitorování odstřelu kormoránů, získání místních informací o lokalitě, čase a počtech zastřelených ptáků.
4. Sociologická analýza názorů hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormorána.
5. Zprostředkování výměny informací mezi vědci, rybáři, ochránci přírody, státní administrativou na lokální a národní úrovni, přenos aktuálních informací z projektu COST INTERCAFE z jiných částí Evropy lokálním činitelům.
6. Hodnocení vlivu současné politiky ve vztahu k výskytu kormorána, podpora nejlepší praxe a návrh možné nové politiky (**Boháč, J., 2008**).

5.4.2. Vědecky přijaté hypotézy projektu

V rámci projektu MŠMT ČR byly vytvořeny následující hypotézy:

- Výskyt limitované populace kormorána v rybníčních oblastech zvyšuje biodiverzitu. Má pozitivní vliv na ekologii rybníků a neovlivňuje negativně sociální a ekonomický život lokální populace člověka.
- Použití metody kontingentního oceňování biodiverzity (CVM) je nezbytné pro ohodnocení ekonomické hodnoty kormorána jako představitel biodiverzity.
- Monitorování a hodnocení efektivity managementu populace kormorána v konkrétních opatřeních pomáhá jejich implementaci v jiných oblastech a ověřuje údaje pro předpověď populačního modelu.
- Aktivní komunikace mezi rybáři, ochránci přírody, sociology, biology a politiky pomáhá zlepšovat vzájemné vztahy a sbližuje pohled na konflikt (**Boháč, J., 2008**).

5.4.3. Předpokládané výstupy projektu

- Provedení sociologického hodnocení rozhovorů s klíčovými respondenty (rybáři, místní obyvatelé, rekreanti) na Třeboňsku a Českobudějovicku, Vodňansku a Písecku.
- Zhodnocení dotazníků a zahájení rozhovorů s klíčovými respondenty (rybáři a místní obyvatelé).
- Ekonomické zhodnocení škod způsobených kormorány, testování neoklasických metod a kontingentní metody (CVM) pro oceňování ekonomické hodnoty biodiverzity.
- Analýza médií v zemích EU (na základě požadavku řídicího výboru projektu COST INTERCAFE).
- Analýza plánů managementu konfliktních druhů v ČR (na základě požadavku řídicího výboru projektu COST INTERCAFE).
- Poskytnutí údajů do bibliografie projektu INTERCAFE za ČR (na základě požadavku řídicího výboru projektu COST INTERCAFE).
- Příprava na setkání Short Science Mission v ČR (České Budějovice, duben 2008).
- Příprava pracovního setkání projektu INTERCAFE v ČR (Jindřichův Hradec, duben 2008).
- Vytvoření a prezentace návrhu řešení konfliktu, které by obsahovalo interdisciplinární přístup, výsledky předešlých studií, výsledky z projektu COST INTERCAFE.
- Začlenění výsledků projektu do výuky a publikačních výstupů, prezentace na workshopech COST INTERCAFE a v zahraničí (**Boháč, J., 2008**).

5.4.4. Výsledky projektu

Bylo provedeno monitorování počtu zastřelených kormoránů v Jihočeském a Západočeském kraji. Částečné výsledky jsou známy ze Severočeského a Jihomoravského kraje. Všechny výsledky vykazují zvyšující se trend zastřelených kormoránů. Jsou zde určité rozdíly mezi počty zastřelených kormoránů rybáři a myslivci.

U rybářů je za posledních pět let uvedený počet zastřelených kormoránů asi poloviční ve srovnání s myslivci. U rybářů se počet zastřelených ptáků průběžně zvyšuje v jednotlivých letech a v současnosti je asi dvojnásobný ve srovnání s rokem 2001. U myslivců je počet odstřelených ptáků v jednotlivých letech prakticky stejný, pohybuje se kolem 1 500 kusů. Rybáři uvádějí odstřel ptáků v jednotlivých měsících roku. Největší počet odstřelených ptáků je v jarních (březen - duben) a podzimních měsících (září - listopad). Zdá se však, že odstřel kormoránů významně neredukuje početnost populace, vzhledem k daleko většímu přílivu migrantů ze severní Evropy **(Boháč, J., 2008)**.

Byl proveden sociologický výzkum vlivu kormorána na lokální lidskou populaci na základě zhotovení dotazníků pro hlavní skupiny obyvatelstva (rybáři, místní obyvatelé, rekreanti). Dotazníky vypovídají o informovanosti a přístupu hlavních skupin obyvatelstva ke konfliktu mezi rybáři a ochranou kormorána. Byla použita dotazníková metoda pro hodnocení aspektů vlivu přemnožení kormorána na místní populaci na Třeboňsku, Plzeňsku, Protivínsku a Vodňansku. Otázky byly směřovány na úroveň znalostí respondentů o kormoránovi, jejich názoru na škody způsobené kormoránem a management populace kormorána (ochrana nebo redukce populace kormorána). Ve všech sledovaných oblastech byly zjištěny podobné výsledky. Byly to zejména podstatné rozdíly v odpovědích na některé otázky u různých skupin obyvatel **(Boháč, J., 2008)**.

Byla provedena metoda hodnocení efektivity environmentálních investic se zaměřením na ochranu kormorána velkého. Byl zhotoven dotazník, který zjistil, zda jsou vybrané skupiny dotazovaných ochotné platit za přítomnost kormorána v České Republice, zejména v rybníčních oblastech (CHKO Třeboňsko), na základě metody kontingentního oceňování. Výsledkem byla vypočítána hodnota kormorána, přibližně pět tisíc korun českých **(Boháč, J., 2008)**.

5.5. Národní legislativa ochrany kormorána

Vzhledem k narůstajícímu konfliktu a závažným škodám na rybí obsádce způsobených kormoránem, ustoupily některé členské státy EU od jeho ochrany dle direktivy o volně žijících ptácích (článek 9 Direktivy o ptácích EU). Přes tyto lokální nebo regionální opatření nadále sílí hlasy, které požadují redukci kormorána (viz analýza médií) (Boháč, J., 2008).

V České Republice vymezuje ochranu ptáků na národní úrovni *Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/92 Sb.*, který je plně v souladu s platnými právními normami EU. Tento zákon v § 5 odst. 1 s názvem Obecná ochrana rostlin a živočichů říká, že všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytém, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany je orgán ochrany přírody oprávněn zakázat nebo omezit rušivou činnost. (není-li v zákoně uvedeno jinak). Dále se ochrany kormorána v tomto zákoně týká § 5a s názvem Ochrana volně žijících ptáků a také § 45e Ptačí oblasti.

5.6. Management a finanční kompenzace

V České republice jsou zákony připravovány vládou a schvalovány Parlamentem ČR. Výkon zákonů je prováděn formou vyhlášek odpovídajícími ministerstvy. Jednotlivé kraje a obce provádí vyhlášky v závaznosti na situaci v lokální úrovni. Výkon zákonů musí být v souladu s celostátní legislativou. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) je odpovědné za životní prostředí a ochranu přírody, Ministerstvo zemědělství je odpovědné za rybářství. Česká Republika nemá plán managementu jak řešit konflikt mezi ochranou kormorána a chovem ryb, k dispozici je jediný prostředek ke zmírnění konfliktu. Jedná se o vyplácení kompenzací škod způsobených kormoránem ve stojatých vodách. Klíčovou roli ve zmírnění konfliktu má MŽP ČR a regionální zástupci ochrany přírody. Vědeckým pracovníkům a NGO chybí jasný názor jak řešit konflikt a jejich působnost je zřejmá hlavně přes média (Boháč, J., 2008).

V zemích Evropské unie je jako jediný druh vyjmut z Annexu direktivy o ptácích. Přesto je chráněn a regulace početnosti je povolena pouze za určitých podmínek.

V České Republice patří kormorán mezi chráněné druhy a lov není povolen. Povolení k odstřelu vydávají regionální úřady. Škody způsobené kormoránem jsou kompenzovány pouze v chovných rybnících. Tyto kompenzace se nevztahují na tekoucí vody. Kompenzace jsou vypláceny mezi 1.4 – 15.7 každého roku. Je povoleno plašení migrujících a přezimujících ptáků. Regionální orgány státní správy vyžadují expertní posudky na škody způsobené kormoránem k určení velikosti kompenzace na základě přítomnosti kormorána. Zdrojem vyplácených finančních kompenzací je státní rozpočet. V České Republice má každý majitel rybníku možnost žádat o kompenzaci za škody způsobené kormoránem. Nejvíce však žádají velká rybářství, která mají dostatečné lidské zdroje pro vyřízení žádosti o poskytnutí kompenzací škod. Naopak malé povědomí o možnosti získání kompenzací a přílišná byrokracie zatěžuje soukromé majitele rybníků při získávání kompenzací škod. Ti pak často berou zákon do vlastních rukou (nelegální odstřel kormoránů) (Boháč, J., 2008).

5.7. Participace a možná řešení konfliktu na základě zkušenosti a dobré praxe

Politická participace je aktivní zapojení jednotlivců a skupin do procesů vládnutí (Nekola, M., 2004).

V České Republice není k dispozici plán managementu populace kormorána a stále se vychází ze zákonů např. z roku 1992 (zákon č.114/1992 Sb.). Z evropských zemí vytvořilo v roce 1992 první plán managementu pro kormorána Dánsko. V současné době už existuje třetí verze tohoto plánu, který byl konzultován s mnoha dotčenými stakeholdery. Cílem programu COST INTERCAFE a jeho dílčích projektů v rámci zapojených států je získat poznáním a dobrou praxí řešení konfliktních situací celé Evropy v lokalitách s výskytem kormorána. Dále vést diskuzi v oblasti komunikace stakeholderů, plánovacích procesů a tvorby plánů managementu (Boháč, J., 2008).

Ze zkušeností z výsledků projektu se ukázalo, že k identifikaci a zapojení klíčových hráčů v území do rozhodovacího procesu je zapotřebí času a prostředků. Proto je významné vytvořit procesy a postupy jak toho dosáhnout a stanovit plán managementu participativní metodou. Kormorán využívá celý evropský kontinent, ale zákony fungují

pouze na lokální úrovni. Právě na lokální úrovni jsou občané nejvíce ovlivněni a mají právo se vyjádřit (**Boháč, J., 2008**).

Zapojení veřejnosti do politiky je chápáno jako legitimní proces, kde mají všichni zúčastnění právo vyjádřit se prostřednictvím vybraných zástupců menšiny. Měřítko a participace jsou hlavními tématy strategického plánování. Existují problémy, když je management (politika) plánován od shora dolů. V managementu nejsou zahrnuty názory lokálních komunit, experti mají názor většinou vzdálený. Stejně tak nemá požadovaný efekt postup od zdola nahoru, který je založený pouze na lokálních názorech s vyloučením širších zájmů. Mezi těmito dvěma extrémy se nachází management založený na kompromisu obou metod jeho tvorby. Řešením je vývoj interaktivního přístupu s cyklem, který zahrnuje zjištěné výsledky a reflexi možných procesů a nových informací. Tento proces předpokládá, že se politika neustále vyvíjí a klíčoví hráči přispívají k tomuto vývoji. Schéma zobrazuje zúčastněné formální a neformální instituce podle úrovní (viz obrázek 5). Mezi klíčovými hráči probíhá dialog v navržených cyklech. Tento proces by měl pomoci k lokální, regionální a národní analýze situace pro řešení konfliktu. Organizace pro ekonomickou kooperaci (OECD) navrhla nový postup řízeného rozhovoru s dotčenými skupinami (viz příloha 1) (**Boháč, J., 2008**).

Obrázek č. 5: Přehled různých úrovní důležitých pro řešení konfliktu mezi kormoránem a rybářstvími v ČR.

Úroveň	Formální instituce	Neformální instituce
EU/ EU+	Národní konvence, Evropská Komise, Evropský Parlament, Evropský soudní dvůr.	Evropský rybářský svaz, BirdLife International.
Národní	Parlament, Ministerstvo živ. prostředí, Environmentální agentury, NGO – Český svaz ochránců přírody.	Český rybářský svaz, výzkumné organizace a univerzity, Česká společnost ornitologická, média.
Regionální	NGO, odbory životního prostředí Krajských úřadů.	Územní svazy ČRS, pobočky ČSO, média.
Lokální	Majitelé rybářství, rybáři.	Místní rybářské organizace, lokální administrativa, majitelé rybníků a půdy, média.

(Zdroj: Boháč, J., 2008)

6. Analýza medií

Základní metodou řešení problému je analýza. Analýza je myšlenkové rozložení zkoumaného jevu na jednotlivé části. Tyto části se dále stávají předmětem hlubšího zkoumání, které nám umožní poznat jev v rámci celku. Analýza předpokládá, že každý celek je systémem, pro který platí určité zákonitosti. Cílem analýzy je poznat strukturu tohoto systému, definovat a dále zkoumat jeho subsystemy a prvky na určité rozlišovací úrovni, jejich vzájemné vazby, chování apod. Tímto způsobem můžeme odhalit příčiny krizových jevů atd. Analýza systému umožní poznat systém právě díky poznání jeho zákonitostí (**Bunešová, M., Vaněček, D., 2008**).

V našem životě hrají důležitou roli média. Národní i regionální noviny, časopisy, televizní vysílání, rádio a internet přináší nejnovější informace a formují náš přístup k aktuálním událostem. Zásadním způsobem ovlivňují veřejné mínění. Média přímo neříkají, co si máme myslet, ale předkládají pouze výběr jistých informací, které samy považují za důležité. Velmi nás tím ovlivňují, aniž bychom si to vždy uvědomovali. Výběr těchto informací je sám o sobě subjektivní. Novinář se rozhoduje, zda zveřejní nějakou zprávu, protože ji považuje za zajímavou či důležitou, nebo zda ji nezveřejní. Kritéria, na základě kterých se novinář takto rozhoduje, mohou být různá a o některých se často nikdy nedozvíme (**Anonymus, 2008**).

6.1. Význam médií k problematice kormorána

Zprávy z médií jsou bohužel častokrát ovlivněny nepodloženými fakty, ale i v tomto případě ovlivňují postoje veřejnosti, a proto by měly být zahrnuty do vědecké analýzy.

Význam médií k problematice kormorána je shrnut následujícím způsobem:

- Hromadné sdělovací prostředky jsou hlavním informačním zdrojem pro širokou veřejnost.
- Více či méně ovlivňují rozhodovací procesy v politických sférách.
- Média odrážejí přístup místních lidí, odborníků, investorů a politiků k problematice výskytu kormorána. Jakákoliv zkreslená vědecká informace (bohužel docela často v případě hromadných médií) vytváří zkreslené představy o problematice ve společnosti.
- Představy veřejnosti založené na pravdivé a objektivní informaci i představy zkreslené, demonstrují národní úroveň porozumění konfliktu mezi ochranou kormorána a chovem ryb.
- Analýza médií podává spolehlivou informaci, která může být v některých případech použitelná pro projekt COST INTERCAFE k vytvoření odezvy nejen vědy k vědě, ale také vědy k obyčejným lidem **(Stepukonis, F., 2007)**.

Na základě požadavku výboru projektu COST INTERCAFE byl ve spolupráci s Faustasem Stepukonisem vypracován systém ukládání dat pro analýzu médií **(Boháč, J., 2008)**.

6.2. Analýza medií - Evropa

Předložením dokumentu – článků z medií a analýzou jejich obsahu byla zpracována evropská analýza medií. Pro výběr článků byla zadána jistá kritéria. Byly vybírány články související s kormoránem, které byly publikovány v novinách, časopisech, v propagačních letácích, v televizním vysílání, rádiu a mediálních materiálech. Za účelem standardizace sběru dat byla zvolena jako hlavní metoda výběru mediálních článků v internetovém vyhledávači Google zadáním slova „kormorán“ a „kormoráni“. V případě nedostupnosti mediálních článků v Google, byly mediální články vybírány z dalších používaných webových stran, či přímo z národních a oblastních novin, letáků, deníků a dalších zdrojů (Stepukonis, F., 2007).

Články potřebné pro analýzu medií byla vybrána od účastníků projektu COST INTERCAFE ze 14 evropských zemí (Rakousko, ČR, Dánsko, Estonsko, Finsko, Německo, Izrael, Litva, Norsko, Polsko, Srbsko, Slovensko, Slovinsko a UK). Všichni účastníci COST INTERCAFE byli požádáni o dodání deseti aktuálních článků, představujících národní mediální materiály, které se následně zanesly do standardizované tabulky pro komplexní vyhodnocení analýzy medií. Tabulka obsahovala charakteristiku mediálních zdrojů článku, název článku a jeho zdroje v originálním jazyce a v angličtině, krátký komentář k článku s jeho nejdůležitějšími body. Byla hodnocena důvěryhodnost článku a poznamenány detaily, které se daly použít v projektu COST INTERCAFE (viz tabulka 2) (Stepukonis, F., 2007).

Analýza medií byla provedena ze 107 článků 14 evropských zemí zapojených do projektu COST INTERCAFE vydaných v letech 2002 – 2007 (viz tabulka 3) (Stepukonis, F., 2007).

Tabulka č. 2: Ukázka tabulky pro hodnocení analýzy médií

Charakteristika mediálních zdrojů: 1 - národní noviny 2 - regionální noviny 3 - propagační letáky 4 - zájmové noviny 5 - časopisy 6 - internet 7 - další	Názvy: Názvy mediálních zdrojů (v původním jazyce) Název článku v originálním jazyce/angličtina Datum zveřejnění	Komentář: Krátký popis v nejdůležitějších bodech s hlavní myšlenkou článku	Důvěryhodnost informací v článku: 5 – velice dobrá 4 – převážně dobrá 3 – ani dobrá, ani špatná 2 – převážně špatná 1 – velice špatná	Detaily: Detaily článků, které mohou být použity pro výstupy projektu COST INTERCAFE
1	Kormoráni jsou postrachem rybářů/Cormorans are scaring fishermen 3.4.2001	Počet kormoránů se zvýšil 50 x za poslední tři roky. Kormoráni plení rybníky a vodstvo v chráněném území poblíž města Ostravy.	2	Data o zvýšení populace kormorána na jižní Moravě. Sřfety s ochranou přírody.

(Zdroj: Stepukonis, F., 2007)

Tabulka č. 3: Země, které dodaly mediální články z let 2002 – 2007 k analýze medií

Země:	Počet:
Rakousko	8
ČR	10 + 9
Dánsko	4
Estonsko	10
Finsko	10
Německo	3
Izrael	3
Litva	10
Norsko	3
Polsko	8
Srbsko	4
Slovensko	7
Slovinsko	11
UK	7
Celkem:	107

(Zdroj: Stepukonis, F., 2007)

6.3. Výsledky evropské analýzy médií

Mediální články byly zpracovány kvantitativní metodou distribuce do kategorií dle zdroje, názvu článku, roku vydání a spolehlivosti informací. Údaje byly statisticky zpracovány v programu SPSS 12.0¹ (Stepukonis, F., 2007).

První část analýzy médií byla zaměřena na kategorie médií jako zdroje poskytnutých článků. Články byly nejčastěji poskytnuty z národních novin (cca 32 %), z internetu (29 %), další z regionálních novin (cca 23 %). Zbýlý podíl tvořily letáky organizací, odborné časopisy a ostatní média (viz tabulka 4).

Tabulka č. 4: Kategorie mediálních zdrojů – analýza médií v rámci COST INTERCAFE

Kategorie	Frekvence výskytu	Procenta	Kumulativní procenta
1. Národní noviny	34	31,8	31,8
2. Regionální noviny	25	23,4	55,1
3. Letáky organizací	5	4,7	59,8
4. Odborné časopisy	4	3,7	63,6
5. Internetová media	31	29,0	92,5
6. Ostatní	8	7,5	100,0
Celkem	107	100,0	

(Zdroj: Stepukonis, F., 2007)

¹ SPSS je světově nejrozšířenější statistický systém na PC. Modularita systému SPSS a možnost jeho rozšíření o další programy umožňuje složit systém "na míru" dle potřeb a přání uživatele – jak pro jednoduché rychlé tabelace, tak pro kvalitní průběžné inženýrské a marketingové analýzy, ale také pro nejnáročnější matematicko-statistické aplikace, modelování a data mining (Anonymus, 1.4 2008).

Další část analýzy tvořila analýza počtu vydaných článků v rámci let 2002 – 2007. Výsledek analýzy ukazuje, že zájem médií o danou problematiku stoupá do roku 2005, poté opět mírně klesá, z celkového pohledu má zájem médií o konflikt stoupavou tendenci (viz tabulka 5).

Tabulka č. 5: Rok publikování článku – analýza medií v rámci COST (Stepukonis, 2007)

Rok publikace článku	Frekvence výskytu	Procenta	Kumulativní procenta
2002	6	5,6	5,6
2003	6	5,6	11,2
2004	10	9,3	20,6
2005	34	31,8	52,3
2006	27	25,2	77,6
2007	24	22,4	100,0
Celkem	107	100,0	

(Zdroj: Stepukonis, F., 2007)

V analýze médií se posuzovala důvěryhodnost předložených článků. Dle přidělených známek od jedné do pěti, kdy známka pět znamenala maximální důvěryhodnost článku. Důvěryhodnost hodnotili ti, kteří články poskytli pro analýzu médií. Nemusela být hodnocena, pokud zástupce, který poskytoval články v rámci programu COST INTERCAFE, se necítil dostatečně kompetentní k posouzení důvěryhodnosti článku.

Z výsledku analýzy vyplývá, že nejčastější známkou důvěryhodnosti byla známka čtyři (29 %), což překvapivě v tomto případě oslabuje hypotézu, že média podávají často zkreslené informace o problematice. Další hojně zastoupenou známkou byla známka tři (cca 22 %). Znamka dvě v zastoupení (cca 9 %) a maximální důvěryhodnost (12%). Velmi špatnou důvěryhodnost vykazalo minimum článků (cca 1 %) (viz tabulka 6).

Tabulka č. 6: Důvěryhodnost článků – analýza medií v rámci COST (5 – velmi dobrá, 4 – převážně dobrá, 3 – průměrná 2 – převážně špatná, 1- velmi špatná) (Stepukonis, 2007).

Důvěryhodnost článků	Frekvence	Procenta	Platná procenta	Kumulativní procenta
1,00	1	0,9	1,1	1,1
1,50	1	0,9	1,1	2,2
2,00	10	9,3	10,9	13,0
2,50	6	5,6	6,5	19,6
3,00	23	21,5	25,0	44,6
3,25	1	0,9	1,1	45,7
3,50	6	5,6	6,5	52,2
4,00	31	29,0	33,7	85,9
5,00	13	12,1	14,1	100,0
Celkem	92	86,0	100,0	
Chybějící odpověď	15	14,0		
Celkem	107	100,0		

(Zdroj: Stepukonis, F., 2007)

6.4. Analýza medií - Česká Republika

Jednou ze čtrnácti zemí, které dodaly své reprezentativní články z medií týkající se kormorána za období 2002 – 2007 je i Česká Republika. Za Českou Republiku bylo dodáno do analýzy medií celkem 19 článků. Metoda výběru proběhla zadáním slova „kormorán“ a „kormoráni“ v internetovém vyhledávači Google.

Vyhodnocením analýzy medií České Republiky se zabývá kolegyně Bc. Martina Šípková ve své diplomové práci, která obsahuje podrobnou analýzu medií ČR, rozbor pozitivních, negativních a neutrálních témat článků z medií a statistické vyhodnocení analýzy medií (Šípková, 2008).

7. Příprava dotazníků pro místní obyvatele a rybáře

V roce 2005 - 2006 jsem zhotovila a vyhodnotila třicet dotazníků pro místní obyvatele Třeboňska v rámci bakalářské práce (2006).

V druhé polovině roku 2005 byla uspořádána mezinárodní vědecká konference v rámci JČU s názvem „Ekotrend 2005“ v duchu obnovy a zachování funkce krajiny ovlivněné člověkem. V rámci této konference byly zveřejněny výsledky sociologické analýzy místních obyvatel, rybářů a rekreantů na Třeboňsku. Výsledky jsou součástí textového výstupu vědecké konference (příloha 6).

V této diplomové práci jsem rozšířila počet vyhodnocených dotazníků pro místní obyvatele na dvojnásobný počet a s kolegyní Bc. Martinou Šípovou se věnovala přípravě a vyhodnocení třiceti dotazníků pro rybáře.

Zapojení veřejnosti do problémů týkajících se jejich okolí či jich samých, směřuje ke zlepšení komunikace a ke zmírnění konfliktů v daném problému. Byl rozšířen počet dotazníků pro místní obyvatele a pro rekreanty Třeboňska na konečných šedesát respondentů. Pro rybáře byl zhotoven a vyhodnocen nový dotazník.

7.1. Možnosti oslovení respondentů

Mým cílem bylo vytvoření zajímavého a poutavého dotazníku, který nenudí a je srozumitelný ve všech otázkách. Při strukturování jednotlivých otázek jsem postupovala hierarchicky od nejjednodušších otázek ke složitějším. Otázky jsem sestavila tak, aby výstupem dotazníku byly ucelené názory místních obyvatel a rybářů na problematiku ochrany kormorána.

Máme více možností jak získat vyplněné dotazníky od respondentů. První možností je doručit tištěný dotazník dotazovaným do poštovní schránky. Další možností je vyplnění dotazníků pomocí individuálních rozhovorů vedených tazatelem. Třetí metodou je vyplňování dotazníků telefonickým dotazováním. (**Berman E., 2002**).

V rámci bakalářské práce jsem kontaktovala místní obyvatele Třeboňska metodou telefonického dotazování. Rozšíření počtu dotazníků pro místní obyvatele jsem realizovala pomocí individuálních rozhovorů s respondenty. Stejnou metodou jsem získala s kolegyní Bc. Martinou Šípovou vyplněné dotazníky pro rybáře.

7.2. Dotazník pro místní obyvatele

Pro sociologickou analýzu místních obyvatel Třeboňska byl použit dotazník z předchozí bakalářské práce. Dotazník pro místní obyvatele byl sestaven tak, aby byl co nejstručnější (větší počet otázek odradí i velmi trpělivé osoby). Dotazník začíná úvodními jednoduchými otázkami a pokračuje otázkami komplexnějšími. Zhotovené otázky jsem si nejdříve zodpověděla sama a vyzkoušela na svých známých.

Součástí dotazníku by měl být i průvodní dopis, v němž je vysvětlen cíl průzkumu a uvedeno, kdo ho pořádá a jak využije jeho výsledky (**Chaloupková H. L., 2000**).

Dotazník pro místní obyvatele je součástí příloh (příloha 4). První část dotazníku se věnuje úrovni znalostí o kormoránovi, další část výskytu kormorána v dané lokalitě a škodám, které způsobuje. Poslední část dotazníku je věnována osobním údajům dotazovaných. Respondenti dotazníku byli dotazováni tazatelem přímo v Třeboni.

Prvních třicet dotazníků pro místní obyvatele bylo zhotoveno v rámci bakalářské práce v roce 2005 - 2006 telefonickým dotazováním respondentů. V rozhovoru s dotazovanými jsem sdělila své jméno, vysokou školu a obor, který studuji. Seznámila jsem je s projektem MŠMT a jeho cíly. Další rozhovor již směřoval k zodpovězení otázek. První otázka v dotazníku byla zaměřená na trvalé bydliště dotazovaných. Další otázky se zabývaly základními znalostmi o kormoránovi. Následující otázky směřovaly k výskytu kormorána na Třeboňsku a škodám, které zde působí. Poslední byly osobní otázky týkající se věku, dosaženého vzdělání, zaměstnání atd. Telefonický rozhovor jsem zakončila poděkováním za ochotu a čas strávený vyplněním dotazníků.

Pro doplnění materiálu dotazníků pro zpracování názorů obyvatel modelové oblasti Třeboňska jsem zpracovala druhou navazující část dotazníků pro místní obyvatele v rámci diplomové práce. Vybrala jsem si druhou metodu individuálního dotazování respondentů vedených tazatelem. Navštívila jsem město Třeboň a na frekventovaném místě v centru města jsem náhodně oslovovala respondenty. Při výběru dotazovaných jsem se zaměřila na všechny věkové kategorie a dotazovala přibližně ve stejném počtu muže i ženy. Rozhovor jsem vedla ve stejné hierarchii jako při telefonickém dotazování.

7.3. Dotazník pro rybáře

Dotazník pro rybáře byl sestaven z otázek více tématických okruhů. V úvodu dotazníku se nachází seznámení s projektem MŠMT s posláním dotazníku a poděkováním za ochotu a spolupráci na jeho vyplnění.

Počáteční otázky dotazníku se týkají základních znalostí o kormoránovi, dále jsou otázky týkající se škod způsobených kormoránem a názory na jejich náhradu. Následují otázky o jeho výskytu z hlediska ročních období. Dále osobní otázky týkající se věku, zaměstnání a dosaženého vzdělání.

Na přípravě otázek dotazníku pro rybáře jsem spolupracovala s kolegyní Bc. Martinou Šípovou. Připravené dotazníky jsme předložily k vyplnění jednotlivým rybářům. Další vyplněné dotazníky jsme získaly prostřednictvím obchodu s rybářskými potřebami, kde jsme je zanechaly volně k vyplnění.

8. Řízený rozhovor s vybranými skupinami

8.1. Řízený rozhovor s místními obyvateli

Řízený rozhovor s místními obyvateli byl veden následující formou. V případě bakalářské práce jsem volila metodu vyplňování dotazníků telefonickým rozhovorem. Metoda byla výhodná z důvodu, že jsem vyplnila dotazníky v pohodlí svého domova. Při této metodě jsem vybírala náhodná čísla z telefonního seznamu, na která jsem následně volala a dle ochoty dotazovaných jsem vyplnila připravené dotazníky. Na začátku rozhovoru jsem se představila, seznámila jsem dotazované s průzkumem a jeho cíly. Po vyplnění dotazníku většinou následoval krátký rozhovor. Dotazování se v některých případech živě zajímali o problematiku ochrany kormorána. Rozhovor jsem zakončila poděkováním a rozloučením. Telefonické vyplnění dotazníku zabralo od pěti do deseti minut času. Tímto způsobem se mi podařilo získat třicet vyplněných dotazníků.

Řízený rozhovor s místními obyvateli byl v případě diplomové práce veden metodou individuálních rozhovorů vedených tazatelem. V rámci vyplnění dotazníku jsem navštívila město Třeboň. Pro oslovení místních obyvatel jsem si vybrala rušné místo v blízkosti Třeboňského náměstí v odpoledních hodinách. Záměrně jsem oslovovala různé věkové kategorie, muže i ženy. Na začátku rozhovoru jsem se představila, sdělila jsem, že jsem studentka Jihočeské univerzity a představila jsem projekt v rámci kterého se zpracovává dotazník. Následně jsme vyplnili připravený dotazník a pokud měli lidé zájem, vedla jsem s nimi další diskuzi na téma kormorán a jeho výskyt na Třeboňsku. Poté jsem poděkovala za čas strávený vyplněním dotazníků a rozhovor zakončila rozloučením. Vyplnění dotazníku zabralo časové rozmezí od tří do deseti minut. Podařilo se mi získat celkem třicet vyplněných dotazníků.

Obě metody vyplnění dotazníků mají své výhody a nevýhody. Výhodou metody telefonického dotazování je snadné oslovení respondentů. Nevýhodou telefonického kontaktu je neosobní kontakt, díky němuž nemusí být ochota k vyplnění dotazníku tak velká. V mém případě jsem se setkala s odmítnutím telefonického vyplnění dotazníku pouze třikrát. Další možnou nevýhodou je nepředvídatelnost věkové kategorie, ideální situací bylo vyplnění dotazovanými všech věkových kategorií.

Výhodou metody vyplňování dotazníku individuálním rozhovorem vedeným tazatelem byl jistě osobní kontakt. Další výhodou je možnost výběru různých věkových kategorií. Po oslovení dotazovaní projevili v některých případech nedůvěru, která rychle pominula představením projektu a jeho cílů. Respondenti byli velmi ochotní, metoda přímého dotazování se mi jeví jako úspěšnější a zajímavější, než metoda telefonického dotazování. Někteří dotazovaní živě diskutovali na téma výskyt kormorána vyprávěním svých postřehů o kormoránovi na Třeboňsku. Nevýhody na této metodě žádné neshledávám a pro další řízený rozhovor bych si vybrala právě tuto metodu osobního kontaktu.

8.2. Řízený rozhovor s rybáři

Řízený rozhovor s rybáři jsme vedly společně s kolegyní Bc. Šípovou následující formou. Část respondentů mezi rybáři jsme oslovily metodou individuálního dotazování a další část jsme získaly umístěním dotazníků v obchodu s rybářskými potřebami, kde jsme získaly vyplněné dotazníky prostřednictvím majitele obchodu.

V osobním kontaktu jsme se na začátku rozhovoru představily, seznámily dotazované rybáře s průzkumem a jeho cíly. Po vyplnění dotazníku většinou následoval rozhovor, dotazovaní rybáři měli velký zájem o problematiku kormorána, jelikož se jich ve většině případů přímo týká. Rozhovor jsme zakončily poděkováním a rozloučením. Vyplnění dotazníku zabralo časové rozmezí od pěti do deseti minut. Podařilo se nám získat celkem třicet vyplněných dotazníků.

9. Výsledky dotazníků vybraných skupin

9.1. Výsledky dotazníků pro místní obyvatele

Po přípravě a zpracování třiceti dotazníků pro místní obyvatele v rámci diplomové práce a připojením předchozích výstupů sociologické analýzy z bakalářské práce (2006), byly vyhodnoceny výsledky dotazníků.

První otázka dotazníku byla směřovaná k bydlišti respondenta. Z Třeboně pocházelo 67 % dotazovaných. Zda respondenti viděli kormorána na vlastní oči, bylo další otázkou. Kormorána vidělo 77 % tázaných. Že je kormorán ze zákona zvláště chráněným živočichem vědělo 92 % a že se živí rybami 87 % obyvatel. Respondenti vídají ve svém okolí kormorána nejčastěji v létě a na podzim. Hned poté na jaře a nejméně v zimě. Polovina obyvatel si nebyla jistá odpovědí, zda někdy pozorovala v zimě migrující kormorány, ano odpovědělo pouze 20 % obyvatel. Že se zvýšil počet kormoránů na Třeboňsku se domnívá 38 % obyvatel a dalších 32 % tvrdí opak. Že je kormorán v oblasti Třeboňska přemnožen, si myslí 43 % obyvatel, že není 37 %. O škodách způsobených kormoránem má informace 45 % obyvatel, že neškodí se domnívá 33 % dotazovaných. Škody způsobené kormoránem se rozhodně netýkají 47 % obyvatel a pouze 2 % se podle jejich názorů týká. Turistickou atraktivitu regionu prý kormorán nezvyšuje dle 48 % obyvatel a že ano, si myslí 35 % respondentů.

Z osobních údajů vyplynulo, že se většinou jednalo o starousedlíky (77 %), s nejčastějším vzděláním středoškolským, pracující v zaměstnaneckém poměru či v důchodu.

Výsledky dotazníků pro místní obyvatele jsou uvedeny v následující tabulce. Grafické znázornění prostřednictvím výsečových a sloupcových grafů je k dispozici v příloze (příloha 4).

Tabulka č. 7: Tabulka s výsledky dotazníků pro místní obyvatele

Výsledky dotazníků pro místní obyvatele	S	
1. Žijete trvale v Třeboni, nebo v jejím okolí?		
Třeboň	40	67%
okolí	20	33%
2. Viděli jste někdy kormorána?		
ano	46	77%
ne	14	23%
3. Víte, že je kormorán velký (Phalacrocorax carbo) chráněným živočichem?		
ano	55	92%
ne	5	8%
4. Víte čím se živí kormorán?		
ryby	52	87%
nevím	8	13%
5. Ve kterém ročním období zde vidáte kormorána nejčastěji?		
jaro	13	22%
léto	17	28%
podzim	14	23%
zima	4	7%
nevím	12	20%
6. Pozorujete zde v zimě migrující kormorány?		
ano	12	20%
ne	18	30%
nedokážu posoudit	30	50%
7. Domníváte se, že se zvýšil počet kormoránů za dobu, kterou tu žijete?		
ano	23	38%
ne	19	32%
nedokážu posoudit	18	30%
8. Myslíte si, že je kormorán ve Vaší oblasti přemnožený?		
Ano	26	43%
ne	22	37%
nedokážu posoudit	12	20%
9. Myslíte si, že kormorán ve vaší oblasti nějak výrazně škodí?		
ano	27	45%

ne	20	33%
nedokážu posoudit	13	22%
10. Týkají se Vás nějak škody způsobené kormoránem?		
ano	1	2%
ne	28	47%
Nevím	31	51%
11. Myslíte si, že existence kormorána zvyšuje turistickou atraktivitu regionu?		
ano	21	35%
ne	29	48%
nevím	10	17%
Osobní údaje:		
1. Jste:		
muž	24	40%
žena	36	60%
2. Kolik je Vám let?		
no 20 let	5	8%
no 30 let	10	17%
no 40 let	8	13%
no 50 let	10	17%
no 60 let	11	18%
nad 60 let	16	27%
3. Jak dlouho tu žijete?		
do 5-ti let	8	13%
6-10 let	6	10%
déle než 10 let	46	77%
4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?		
základní	8	13%
vyučen(a)	9	15%
středoškolské	32	53%
vysokoškolské	11	18%
5. Jaké je Vaše zaměstnání? Jste:		
zaměstnanec	22	37%
podnikatel	7	12%
student	6	10%
na mateřské dovolené, nebo v domácnosti	5	8%
V důchodu	20	33%
nezaměstnaný(á)		

9.2. Výsledky dotazníků pro rybáře

Po přípravě a zpracování třiceti dotazníků pro rybáře v rámci diplomové práce byly vyhodnoceny tyto výsledky.

Ve volné přírodě viděla kormorána většina rybářů. Že se kormorán velký živí rybami, vědí všichni respondenti. O tom, že je kormorán zvláště chráněným živočichem ze zákona, má přehled 93 % rybářů. Že je kormorán přemnožen, si myslí 70 % dotazovaných a stejný počet procent uvádí, že existenci kormorána považuje za nevýhodnou a zbytek situaci nedokáže posoudit. O působení výrazných škod kormoránem ví 93 % a týkají se 57 % rybářů. Všichni dotazovaní souhlasí s vyplácením kompenzací škod způsobených kormoránem. O tom jakým způsobem mají být hrazeny, má představu 60 % respondentů. Dle 83 % nezvyšuje kormorán turistickou atraktivitu regionu. Vymizení kormorána by vnímalo 97 % rybářů pozitivně. O sezónních populačních výkyvech kormorána má přehled 93 % tázaných. Nejvyšší počty kormoránů vnímají rybáři v zimě, poté na podzim a hned následují jarní měsíce. Zda pozorovali kormorána i v zimě odpovědělo kladně 30 % rybářů. O problematice kormorána se cítí být dostatečně informováno 50 % rybářů, dalších 40 % jsou informováni spíše nedostatečně. Nejfrekventovanějším zdrojem informací bylo pro rybáře televizní vysílání, přátelé, známí a poté tisk.

Nejčastější věkovou skupinou byli rybáři do čtyřiceti let, s vyučením v oboru. Rybářské řady tvořily nejčastěji muži (87 %), pracující jako zaměstnanci v podnicích či firmách.

Výsledky dotazníků pro rybáře jsou uvedeny v následující tabulce. Grafické znázornění prostřednictvím výsečových a sloupcových grafů je k dispozici v příloze (příloha 5).

Tabulka č. 8: Tabulka s výsledky dotazníku pro rybáře

Výsledky dotazníků pro rybáře	S	
1. Viděli jste někdy kormorána ve volné přírodě?		
ano	29	97%
ne	1	3%
2. Čím se živí kormorán?		
ryby	30	100%
nevím		
5. Je kormorán velký (Phalacrocorax carbo) chráněným druhem?		
ano	28	93%
ne		
nevím	2	7%
6. Myslíte si, že je kormorán přemnožený?		
ano	21	70%
ne		
nedokážu posoudit	9	30%
7. Jak kormorán ovlivňuje Váš život? Považujete jeho existenci spíše za:		
výhodnou		
nevýhodnou	21	70%
nedovedu posoudit	9	30%
8. Myslíte si, že kormorán nějak významně škodí?		
ano	28	93%
ne		
nedokážu posoudit	2	7%
9. Týkají se Vás nějak škody způsobené kormoránem?		
ano	17	57%
ne	11	37%
nedokážu posoudit	2	6%

10. Myslíte si, že škody způsobené kormoránem by měli být nahrazeny?		
ano	30	100%
ne		
nedokážu posoudit		
11. Máte představu o tom, jakým způsobem by měli být škody hrazeny?		
ano	18	60%
ne	8	27%
nedokážu posoudit	4	13%
12. Myslíte si, že výskyt kormorána zvyšuje turistickou atraktivitu?		
ano		
ne	25	83%
nevím	5	17%
13. Představte si, že by se zde kormorán nevyskytoval? Vnímali byste to:		
pozitivně	29	97%
negativně	1	3%
14. Zvyšuje se během roku počet kormoránů?		
ano	28	93%
ne		
nevím	2	7%
15. Kdy je podle Vás počet kormoránů nejvyšší?		
jaro	6	20%
léto		
podzim	9	30%
zima	13	43%
nevím	2	7%
16. Pozorovali jste kormorána i v zimě?		
ano	9	30%
ne	21	70%
nedokážu posoudit		
17. Cítíte se být dostatečně informováni o životě kormorána?		
dostatečně	15	50%
spíše nedostatečně	12	40%

informace mi naprosto chybí	2	7%
nezajímám se o to	1	3%
18. Pokud jste se setkali s informacemi o kormoránovi, Váš zdroj byl:		
TV	22	27%
rozhlas	7	9%
tisk	14	18%
občanská sdružení	6	8%
přátelé, známí	16	21%
informační středisko	1	1%
informační materiály	3	4%
internet	9	12%
jiný zdroj		
Jste:		
muž	26	87%
žena	4	13%
Kolik je Vám let?		
do 20 let	1	3%
do 30 let	5	17%
do 40 let	9	30%
do 50 let	5	17%
do 60 let	4	13%
nad 60 let	6	20%
Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?		
základní	1	3%
vyučen(a)	12	40%
středoškolské	16	23%
vysokoškolské	1	3%
Jaké je Vaše zaměstnání?		
zaměstnanec	22	73%
podnikatel	6	20%
studující	1	3%
na mateřské dovolené nebo v domácnosti		
v důchodu	6	20%
nezaměstnaný		

9.3. Porovnání dotazníků (místní obyvatelé, rybáři a rekreanti)

Byly porovnány výsledky dotazníků místních obyvatel, rybářů a rekreantů. Sociologickou analýzou rekreantů se zabývala kolegyně Bc. Martina Šípová ve své diplomové práci. Bylo zjištěno následující:

Ve volné přírodě viděla kormorána naprostá většina rybářů, 77 % místních obyvatel a rekreantů 33 % (Šípová, 2008). Že se kormorán velký živí rybami, věděli všichni rybáři, 87 % místních obyvatel a 76 % rekreantů (Šípová, 2008). O tom, že kormorána chrání zákon, ví 93 % rybářů a jen o procento méně místních obyvatel a 60 % rekreantů (Šípová, 2008). Rozdíly byly zjištěny v otázce, v jakém roční období vídají nejčastěji kormorány. Místní obyvatelé kormorána vídají nejčastěji v létě, na podzim a nejméně v zimě. Naproti tomu rybáři pozorují kormorány nejvíce v zimě. V zimních měsících vnímalo migrující kormorány pouze 20 % místních obyvatel, rybáři 30 % a 93% rekreantů nemá přehled (Šípová, 2008). K otázce, zda je kormorán přemnožen, se vyslovilo kladně 43 % místních a 37 % si myslí, že přemnožen není. U rybářů je o přemnožení kormorána přesvědčeno 70 % respondentů. Rekreanti na otázku, zda je kormorán přemnožen, odpověděli z 80 %, že neví a 15 % si myslí, že ano (Šípová, 2008). Škody způsobené kormoránem se týkají pouze 8 % rekreantů (Šípová, 2008).

Pouze 2 % místních obyvatel se škody týkají, 47 % nikoliv. U rybářů je tomu jinak, škody se týkají 57 % z nich a 37 % se netýkají. To že kormorán nezvyšuje turistickou atraktivitu regionu si myslí 67 % rekreantů (Šípová, 2008), to samé se domnívá 48 % místních obyvatel a 83 % rybářů.

10. Diskuze

Ochrana přírody není jen záležitost „biologických faktů“. V plánovacích procesech musí být brán ohled i na sociální a kulturní vymezení přírody. Opatření k ochraně přírody by měla zahrnovat i prvky získané z názorů místní populace a klíčových hráčů v území, kde jsou zjištěny konflikty mezi ochranou kormorána velkého a chovem ryb.

Participativní metoda komunikace mezi hlavními skupinami, kterých se konflikt týká, přináší nové možnosti řešení konfliktů a obrušuje jeho hrany. Plánování opatření k ochraně kormorána a zájmů dotčených skupin by mělo být vedeno odshora dolů (převažující v současné době) i odzdola nahoru.

Program COST INTERCAFE hodnotí akce a opatření, která zmírňují tlak kormoránů v rybníčních oblastech ve vztahu k biologickým, sociálním a ekonomickým faktorům. V návaznosti na program vyhodnocujeme vlivy současné politiky a podporujeme nejlepší praxi managementu kormorána v oblastech s konflikty na různé lokální, regionální, národní a mezinárodní úrovni. Naším cílem je navrhnout plán managementu kormorána, který funguje. Pro plán managementu kormorána se v praxi ukázalo, že je podstatné naplnit dvě klíčové myšlenky:

První myšlenkou je, že aby byla politika efektivní, je zapotřebí ji nejdříve implementovat. Hledáme hlavní aktéry problematiky, snažíme se vyhovět potřebám různých skupin a podporujeme ty, kteří v ní mají hlavní slovo. Vytvořit uniformní politiku pro všechny je problematické. Kormorán totiž svou migrační aktivitou pokrývá rozsáhlý prostor a snadno překonává geografické i politické hranice. Správná politika by měla být efektivní napříč všemi geografickými, sociálními, kulturními a ekonomickými měřítky.

Druhou myšlenkou je, že lokální poznání a rozbor konfliktu v čase a prostoru je základ pro efektivní politiku, protože informace se stává politicky relevantní pouze v případě, pokud je založená na výstupech z lokálního šetření. Jako taková přispívá k průhlednosti navrženého managementu a na této úrovni zvyšuje šance pro implementaci lokální politiky.

Při diskuzích s hlavními skupinami si klademe klíčové otázky:

Jaké máme možnosti a překážky při řešení konfliktu mezi ochranou kormorána a zájmy rybářství ve všech úrovních z hlediska nalezení společného dialogu dotčených skupin, z hlediska měřítka a vytvoření plánu managementu?

Jaké v současné době existují procesy a struktury pro politiku přírodních zdrojů ve všech úrovních?

Hledáme správné příklady efektivní politiky, která bere v úvahu různá měřítka, nebo snad existuje již taková?

V současnosti máme příklady aktuálních výstupů, které zaznamenávají částečný úspěch v řešení konfliktu z Velké Británie. Jedná se o lesní akční plán a rybářský akční plán, jejichž výsledkem je strategie a řízení systémů pro úspěšnou politiku všech úrovní.

Další otázkou je, jaké máme možnosti pro zhotovení případových studií v různých měřítkách (např. rybníky, řeky, pobřeží)?

Jak bude probíhat analýza takové studie napříč všemi úrovněmi?

Lze sestavit seznam případných zájmů a využít ho pro různá měřítka a management atd.?

Jaké máme biologické, sociologické, ekonomické aspekty konfliktu mezi ochranou kormorána a chovem ryb?

Všechny tyto otázky vyplývají ze zkušeností z jednotlivých zemí ve spojitosti s konflikty s ochranou kormorána.

V České Republice je veden průzkum konfliktu v rámci projektu MŠMT. Jsou zde skupiny obyvatelstva, kterých se konflikt mezi ochranou kormorána a chovem ryb přímo týká.

Jedná se o regionální orgány ochrany přírody, které mají v zájmu efektivní implementaci zákonů a poskytují pomoc při řešení konfliktů na lokální úrovni. Dále majitelé rybářství, kteří mají ve svém zájmu udržet rybí populaci, to znamená méně vstupů než-li výstupů a uspokojení zákazníka. Ornitologické společnosti zajišťují ochranu ptáků a potřeby svých členů. Nevládní organizace mají v zájmu ochranu vodních ekosystémů a biodiverzity a prezentaci jednotlivých specifických zájmů. Místní obyvatelé mají v zájmu zisk, uspokojení svých potřeb, udržitelnost a rovnováhu. Také média mají zájem o medializaci konfliktů, příběhy a finanční zisk. Rekreatanti a podnikatelé v turistice mají v zájmu efektivní využívání zdrojů, lokální zaměstnanost

a dlouhodobou prosperitu. Dále zájmoví rybáři (rybářské svazy) mají zájem na přístup k místům lovu, dobré úlovky, kvalita prostředí a dobrou ekonomiku ryb. Ministerstvo životního prostředí zajišťuje soulad s legislativou EU, s národní legislativou, zajišťuje udržitelná rybářství a chrání biodiverzitu, předkládá transparentní politiku a rovnoprávně reguluje management klíčových hráčů v území. Všechny tyto zúčastněné skupiny spojuje jediný problém, a tím jsou závažné škody na chovech ryb způsobené kormoránem.

Z výše popsaného vyplývá, jak jsou asi vzdálené zájmy jednotlivých skupin. Je tedy zřejmé, že je konflikt složitý napříč měřítky i úrovněmi. Navrhnout správný plán managementu je proto velice obtížné. Většina rozhovorů týkající se konfliktu mezi kormoránem a chovem ryb v Evropě, je poznamenána diametrálně rozdílnými názory, lobováním a neustoupením z vlastních pozic bez schopnosti přijmout kompromis.

Jak by se tedy mělo postupovat v různých úrovních při hledání řešení?

Na národní úrovni by měly být brány v úvahu národní a kulturní zájmy, tradice při vzájemné spolupráci s členskými státy EU. Pro státy může být obtížné ovlivňovat jednotlivé lobistické skupiny a média při uspokojení stakeholderů. Státy mohou mít problémy při koordinaci různých právních norem. Na lokální úrovni je většinou konflikt chápán různorodě, mohou vznikat potíže při hledání řešení konfliktu, díky nízké snaze dialogu se stakeholdery. Jedním z hlavních výsledků programu COST INTERCAFE je že, existují různé nástroje a přístupy, které lze uplatnit v různých úrovních.

Kormorán velký je dle našich platných právních předpisů chráněným živočichem ze zákona. Dále je chráněn směrnicí o ochraně volně žijících ptáků a v rámci vymezených ptačích oblastí v České Republice. Pro regulaci počtu kormorána je potřeba žádat příslušné regionální úřady o povolení k odstřelu. Tyto počty jsou limitovány. Ozývají se hlasy o vyjmutí kormorána ze seznamu zvláště chráněných živočichů a přeřazení kormorána do seznamu lovné zvěře. Toto řešení se jeví jako krátkozraké, jelikož by v tomto případě škody způsobené kormoránem přešly pod škody způsobené lovnou zvěří, za které nesou odpovědnost dle zákona myslivci. Účinnost regulace počtu stavů kormorána odstřelem je velice rozporuplná, vzhledem k migrujícím jedincům přes naše

území ze severních států Evropy, jejichž počet se pohybuje kolem 13 000 párů. Regulace by měla být řešena v rámci celé Evropy jednotně.

V České Republice poskytuje stát poskytuje náhrady škod způsobených zvláště chráněnými živočichy. Placení kompenzací je pozitivním jevem a záleží víceméně na ochotě státu platit. Náhrady škody jsou řešeny v zákoně č. 115/2000 Sb., *o náhradě škod způsobovaných zvláště chráněnými živočichy*. V zákoně jsou ale principiální nedostatky, některé subjekty nemohou být odškodněny, zákon také neřeší otázku volných tekoucích vod. Náhrada škody se poskytuje pouze pro stojaté vody. Přesto náhrada škod znamená pro rybáře hodně, v rámci státu zajišťuje udržitelnost rybářství. Tyto kompenzace by se měly dále vyplácet, ale měly by být řešeny jejich další zdroje mimo státního rozpočtu. Více v kapitole Vlastní názor na problematiku ochrany kormorána a návrh plánu managementu.

11. Vlastní názor na problematiku ochrany kormorána a návrh plánu managementu

Problematikou ochrany kormorána a chovu ryb se zabývám již přes tři roky a za toto období jsem získala jistý názor, jak vlastně řešit tento celoevropský konflikt.

Dle mého názoru postupuje program COST INTERCAFE správně, když analyzuje různé konfliktní situace vznikající působením škod kormoránem v celé Evropě, snaží se o neustálý dialog mezi politikou a veřejností, při implementaci legislativy postupuje od shora dolů i od zdola nahoru. Přináší příklady dobré praxe, které se mnohdy mohou použít jako model pro řešení konfliktů stejné úrovně. Prostřednictvím sociologické analýzy hlavních skupin obyvatel modelových oblastí dotčených konfliktem přináší informace o postojích, prioritách a potřebách těchto skupin. Tyto informace jsou velice důležité pro přípravu transparentního plánu managementu kormorána. Zapojit média do výstupů programu byl správný krok, analýza médií totiž vypovídá, jak je veřejnost informována o konfliktech týkající se kormorána. Výsledek přináší přibližnou představu obyčejných lidí o problematice kormorána, kteří se o konfliktu dozvídají pouze z televizního vysílání, tisku, rozhlasu atd. Nicméně zatím není z těchto aktivit zřejmé, jak konflikt řešit. Výstupem programu jsou mnohastránkové reporty, které obsahují nesčetně zajímavých informací, ve kterých se ale člověk někdy ztrácí. Proto je potřeba navrhnout konkrétní změny legislativy a přístupu ke konfliktu.

Především je důležité říct, že problém s kormoránem velkým je následkem převratných změn ve společnosti, které se datují od začátku 20. století. Průmyslový rozvoj v západní Evropě napomohl vzniku mnoha mokřadů, které se tak stávají útočištěm kormorána. Naopak úbytek průmyslu v celé Evropě má v posledních letech příznivý vliv na kvalitu vod. Legislativní opatření jako jsou směrnice Evropské unie o ochraně ptactva, Bonnská úmluva a Bernská a Ramsarská konvence, mají přímý pozitivní vliv na růst celoevropské populace kormorána.

Kormorán ale není přemnožen, jeho výskyt se pouze koncentruje do některých oblastí, kde působí výrazné škody rybářům v rámci stovek milionů korun ročně. V chovných rybnících jsou ryby chovány intenzivním způsobem ve velkých počtech a na relativně malé ploše. Kormorán svým způsobem lovu působí největší škody právě v těchto vodách. Při lovu totiž skupina kormoránů zažene ryby na mělčinu, kde je

zobáky omráčí a poté konzumují. Díky vysoké koncentraci ryb zahnaných na mělčinu, dochází k jejich poškození a kormoráni většinu ryb ani nedokáží spotřebovat. Následkem toho dochází k napadání poškozených ryb parazity a nemocemi, což vede k jejich vysoké mortalitě.

Dalším faktorem, který přispívá k narůstajícím škodám a predáčnickému tlaku na rybí obsádky, je snížená biodiverzita vodních ekosystémů. Tekoucí i stojaté vody byly dříve plné života, nejrůznějších druhů ryb, které poskytovaly širokou potravní základnu pro kormorány a jiné ptactvo. V dnešní době jsou tyto druhy brány jako plevelné a konkurují tržním druhům, a proto je jejich výskyt nežádoucí. Kormoránům také ubývá potrava v mořích, která jsou drancována intenzivním rybolovem a narušována znečištěním.

Konflikt není vinou kormorána, ale lidské činnosti a nerovnováhy, kterou v přírodě působí, a proto musíme řešit příčinu problému, kterou je narušené životní prostředí.

V rámci České Republiky poskytuje stát finanční kompenzace škod způsobených kormoránem. Je to víceméně akt ochoty státu platit. Tento krok je dle mého názoru správný, jelikož komerční i rekreační rybáři mimo chovu ryb, obhospodařují rybníky, jejich okolí a udržují tento křehký ekosystém funkční. Sílí hlasy o vyjmutí kormorána ze zvláště chráněných živočichů ze zákona a jeho zařazení do lovné zvěře z důvodu snadné regulace odstřelem. Toto řešení se mi nejeví jako správné, jelikož naše legislativa určuje, že škody způsobené lovnou zvěří hradí myslivci. Zajímavostí je, že dle průzkumů se odstřel kormoránů míjí účinkem, protože je-li prováděn pouze v lokální úrovni, účinek na snížení populace není téměř žádný. Ze sociologické analýzy vyplynulo, že lidem kormorán lhostejný není a mají zájem, aby se kormorán v přírodě vyskytoval i nadále. Dle metody kontingentního oceňování biodiverzity si cení kormorána na cca pět tisíc korun. Rybáři požadují vyplácení kompenzací škod, ale zároveň chtějí nadále regulovat početnost kormorána odstřelem.

V rámci programu COST INTERCAFE navrhuji uspořádat setkání s účastí všech zemí dotčených konfliktem. Za každou zemi, by byli účastni zástupci pověřených ministerstev, klíčových hráčů území a ochránců přírody – NGO, zájmových spolků atd.

Hlavním tématem bude příprava a uvedení do praxe plánu managementu populace kormorána v rámci států a Evropské unie. V každé zemi se ustanoví projektový tým,

který bude mít v kompetenci dodržení stanovených termínů pro implementaci managementu. V rámci dalších setkání budou předkládány konkrétní dílčí postupy přípravy plánu managementu a budou konzultovány s ostatními. Setkání se budou pořádat v rámci států i EU.

Prvním konkrétním opatřením, by měla být změna legislativy na úrovni Evropské unie a států. Navrhují uzákonit, že do cen výrobků a služeb budou promítány ceny poškození životního prostředí technologiemi výroby produktů či poskytováním služeb. Zahrnutím poškození životního prostředí do ceny výrobků a služeb získáme finanční prostředky na realizaci opatření vedoucí ke zlepšení stavu životního prostředí a na vyplácení kompenzací škod způsobených kormoránem. V rámci tohoto opatření, dojde k promítnutí skutečné ceny do současné hodnoty výrobků a služeb. Výrobky a služby, které mají velmi negativní dopad na životní prostředí, budou drahé a méně přístupné. To odradí spotřebitele a budou hledat alternativu. Výrobci a poskytovatelé služeb budou motivováni hledat šetrnější výrobní procesy a používat nejlepší dostupné technologie (BAT).

Ze získaných volných finančních prostředků bych realizovala opatření vedoucí k obnově biodiverzity vod. Navrácení původních druhů ryb do řek a rybníků, povede ke snížení predačního tlaku kormoránů na intenzivní chovy ryb. Dále bych z těchto finančních prostředků zakládala takzvané plevelné rybníčky v blízkosti chovných rybníků s potravně atraktivními druhy ryb pro kormorána.

Dalším opatřením by byla změna managementu chovu ryb, jednalo by se hlavně o snížení počtu komerčních druhů ryb v chovných rybnících. Z finančních prostředků bych hradila rybářům ušlé zisky, ke kterým by docházelo v důsledku tohoto opatření.

Kormorány by bylo nadále možné plašit a redukovat jejich počty na základě povolení regionálních úřadů. Dalším krokem by byla osvěta veřejnosti pomocí médií realizované ze stejných finančních prostředků. Média by předkládala tématické dokumenty týkající se ochrany životního prostředí a enviromentálních konfliktů.

Řešení konfliktu ochrany kormorána a chovu ryb je tedy možné, jak vyplývá z výše řečeného, navrhovaná opatření by vedla k celkovému zlepšení stavu životního prostředí a v rámci těchto změn by se minimalizoval konflikt mezi ochranou kormorána a chovem ryb.

12. Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza enviromentálního konfliktu ochrany kormorána a chovu ryb, jejímž výstupem je vlastní řešení konfliktu a návrh plánu managementu populace kormorána.

Úvod práce je věnován biologii, bionomii a taxonomii kormorána. Navazuje literární rešerše konfliktu v rámci Evropy i České republiky. Rešerše vysvětluje příčiny konfliktu mezi ochranou kormorána a chovem ryb, jeho populační expanzi a seznamuje s evropským programem COST INTERCAFE. Také se věnuje českému projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v rámci evropského programu, legislativě týkající se ochrany kormorána, finančním kompenzacím za škody způsobené kormoránem a managementu konfliktu. Závěr literární rešerše je věnován participaci jako způsobu komunikace se skupinami obyvatel rybnických oblastí dotčených konfliktem, jejímu významu při strategickém plánování a možnosti řešení konfliktu na základě zkušeností a dobré praxe.

Byla zpracována evropská analýza médií. Kapitola seznamuje s důležitostí médií v dnešní době a jejich vlivu na postoje veřejnosti k enviromentálním konfliktům. Součástí je metodika přípravy, výsledky analýzy médií v rámci Evropy a nastíněna analýza médií České Republiky. Další část práce řeší přípravu dotazníků pro hlavní skupiny obyvatel rybnických oblastí. Předkládá možnosti oslovení respondentů a seznamuje s obsahem dotazníku pro místní obyvatele a rybáře. Byl proveden řízený rozhovor s vybranými skupinami obyvatel v modelové oblasti a získány názory na konflikt mezi ochranou biodiverzity kormorána a lokálním rozvojem lidské populace. Získané dotazníky byly zpracovány a jejich výsledky navázaly na výstupy sociologické analýzy místních obyvatel Třeboňska bakalářské práce (2006). Byly vyhodnoceny a porovnány výsledky sociologického průzkumu.

Součástí práce je návrh vlastního řešení konfliktu a plánu managementu populace kormorána, které vychází z literární rešerše, výsledků sociologického průzkumu, analýzy médií a vlastního pohledu na problematiku. Všechny cíle diplomové práce byly úspěšně splněny.

13. Summary

My thesis is about analysis of environmental conflict between the protection of cormorant and the fish breeding. In the work there are these outputs - the solving conflict and own suggestion of management plan of cormorant population.

The introduction work is about biology, bionomics and taxonomy of cormorant. In this thesis is the literature search about conflict with cormorants in the area all of the Europe and also in the CR. Literature search explains causes of conflict between the protection of cormorant and fish breeding. Literature search is about the increasing population of cormorant, and also about European programmed COST INTERCAFE, and also about project of The Czech Ministry of Education, Youth and Sports in terms of European programme. Further this literature search solves legislation concerning of the protection cormorant, the financial compensation for the damage caused by cormorants and management of conflict. At the end of the literature search is about participation as a way of communication of groups of inhabitants, who live in fishpond areas, where there are this conflict. This communication has meaning at strategic planning and possibilities solving conflict from experience and good practice.

In this work was processed media analysis of the Europe. This chapter is about the importance of media at present time and their influence on position of public to environment conflicts. Part of this chapter is methodology of the preparation and results of the media analysis in the Europe and in the Czech Republic.

Next part of the work is about preparation questionnaires for main groups of inhabitants, who live in fishpond areas. This chapter is about possibilities of adress of respondentns and introduce the content questionnaires for inhabitants and fisherman. Controled interviews were done with groups of inhabitants in modelling areas and were obtained opinions of the conflicts between the protection biodiverzity of cormorant and local development of human population. Questionnaires wer worked up and their results were picked up again the sociological analysis of local inhabitants in the area called Treboňsko of the bachelor's work (2006). It was analysed and compared results of sociological analysis.

The part of the work is also own suggestion of solving environmental conflict and plan of management population of cormorant. Own suggestion is result of literature search, sociological analysis, media analysis and own opinion of conflict. All of the objectives of this thesis was successfully realized.

14. Použitá literatura

1. **Boháč, J., 2005:** Biologické, sociální a ekonomické hodnocení nástrojů managementu redukcujících predaci kormorána v České Republice. Průběžná zpráva grantového projektu MŠMT ČR 1P05OC079. Manuskript, Zemědělská fakulta JČU, str. 17.
2. **Roudnická, M. 20.3 2006:** Sociologická analýza hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů – rybáři a místní obyvatelé. Bakalářská práce, Zemědělská fakulta JČU, str. 48.
3. **Šípová, M. 2006:** Sociologická analýza názorů hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů - rybáři a rekreanti. Bakalářská práce, Zemědělská fakulta JU, str. 48.
4. **Boháč, J., 8.1 2008:** Biologické, sociální a ekonomické hodnocení nástrojů managementu redukcujících predaci kormorána v České republice Závěrečná zpráva o realizaci projektu MŠMT ČR. Zemědělská fakulta JČU, str. 25.
5. **Carss, D., N., Marzano, M., 2005:** Reducing the conflict between Cormorants and fisheries on a pan-European scale REDCAFE Summary & National Overviews, červenec 2005, str. 385.
6. **Wilson, D.C., 2000:** Social Literature Review for the Knowledge in Fisheries Management Project. Institute for Fisheries Management. In final report. Edited by D N Carss & M Marzano, str.1 - 9.
7. **Martincová, R., Musil, P., 2003:** Current status of Great Cormorant (*Phalacrocorax carbo sinensis*) in the Czech Republic: numbers, distribution and management plan. Vogelwelt 123, str. 41 - 47.
8. **Carss, D., N., 2003:** Reducing the Conflicts between Cormorants and Fisheries on a Pan European Scale – Final Report: Pan-European Overview. Report of a Concerted Action funded by the European Union DG Fish. srpen 2003, str. 169.
9. **Berman E. a kolektiv, 2002:** Sedm kroků k zapojení veřejnosti. ANGORA Měchenice, str. 95.
10. **Chaloupková H. L., 2000:** Moje obec, moje město- věc veřejná. Nadace Via, str.67.

11. **Bunešová, M., Vaněček, D., 2008:** Technika zpracování bakalářských a diplomových prací. Brožura pdf. Ekonomická fakulta JČU, str. 28.
12. **Stepukonis, F., 2007:** Media articles analysis (preliminary). Zpráva o metodice analýzy médií s výsledky, str. 7.
13. **Šípová, 2008:** Analýza enviromentálního konfliktu, názory hlavních skupin obyvatel rybníčních oblastí ve vztahu k výskytu kormoránů (rybáři a rekreanti) a analýza médií. Diplomová práce, Zemědělská fakulta JČU, str. 98.
14. **Nekola, M., 2004:** Politická participace a politika vládnutí, http://veda.fsv.cuni.cz/doc/KonferenceRCS/prog_nekola.doc
15. **Anonymus, 1.4 2008:** Programy pro statistické analýzy, http://www.spss.cz/sw_spss.htm
16. **Anonymus, 2008:** Příručka občana. Média a jejich role ve svobodné společnosti, <http://www.cdfc.cz/cesky/pristidesetileti/prirucka/media.htm>
17. **Anonymus, 2006a:** Kormorán velký charakteristika, <http://www.zoolesna.cz>
18. **Anonymus, 2006b:** Kormorán velký charakteristika, <http://www.salix.cz>
19. **Hlásek, J. 2006:** Foto Kormorán velký (hnízdo), <http://www.hlasek.com>
20. **Anonymus, 2006c:** Foto Kormorán velký (mládě), <http://www.web.quick.cz>
21. **Anonymus, 2005:** Foto Kormorán velký, poddruh (Phalacrocorax c. sinensis), <http://www.liceoariosto.it>
22. **Anonymus, 24.12 2005:** Taxonomické zařazení kormorána velkého, <http://www.wikipedie.cz>
23. **Ekotrend, 2005:** Renewal and function of anthropogenic impacted landscape. Proceeding of International scientific meeting. The University of South Bohemia in České Budejovice, Faculty of Agriculture, 30. 8. – 1. 9. 2005, str.160.
24. **Bell S., Hampshire K., Topalidou S., 2007:** The politoval culture of poaching: a case study from norhtern Greece. Biodiversity and Conservation, str.399 - 418.

- 25. Nerlich B., Haliday C., 2007:** Avian flu: the creation of expectations in the interplay between science and the media. *Sociology of Health and Illness*, str. 46 - 65.
- 26. Hampshire K., Bell S., Wallace G., 2004:** Real Poachers and Predators: Shades of Meaning in Local Understanding of Threat to Fisheries. *Society and Natural Resources*, str. 305 – 318.

15. Přílohy

Příloha č. 1: Interativní proces dialogu mezi hlavními skupinami dotčených konfliktem.

Příloha č. 2: Dotazník pro místní obyvatele Třebońska.

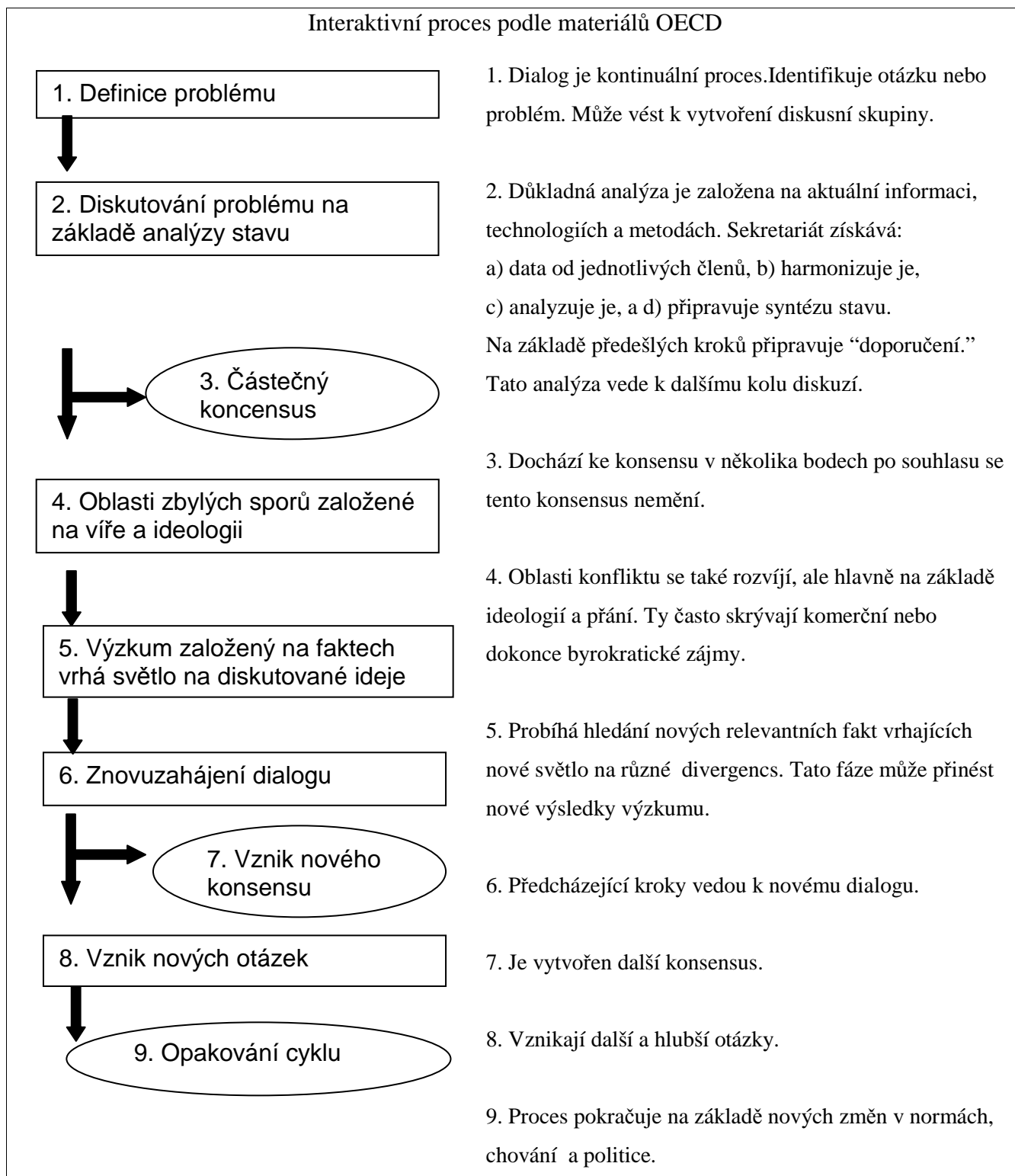
Příloha č. 3: Dotazník pro rybáře.

Příloha č. 4: Výšečové a sloupcové grafy výsledků dotazníků pro místní obyvatele.

Příloha č. 5: Výšečové a sloupcové grafy výsledků dotazníků pro rybáře.

Příloha č. 6: Výtah z publikovaného článku se sociologickou analýzou místních obyvatel z bakalářské práce (2006) v rámci mezinárodní vědecké konference „Ekotrend 2005“.

Příloha č. 1: Interaktivní proces - technika pro management interaktivních politických procesů v multikulturním prostředí (OECD).

(Zdroj: Boháč, J., 2008)

Příloha č. 2: Dotazník pro místné obyvatele Třeboňska.

DOTAZNÍK:

(Zakroužkujte či zaškrtněte svou odpověď)

1. Žijete trvale v Třeboni, nebo v jejím okolí?

1. Třeboň

2. okolí

2. Viděli jste někdy kormorána:

1. ano

2. ne

3. Víte že, je kormorán velký (Phalacrocorax carbo) chráněným živočichem?

1. ano

2. ne

4. Víte čím se živí kormorán?

.....

5. Ve kterém ročním období zde vidáte kormorána nejčastěji?

1. jaro

2. léto

3. podzim

4. zima

5. nevím

6. Pozorujete zde v zimě migrující kormorány?

1. ano

2. ne

3. nedokážu posoudit

7. Domníváte se, že se zvýšil počet kormoránů za dobu, kterou tu žijete?

1. ano

2. ne

3. nevím

8. Myslíte si, že je kormorán ve Vaší oblasti přemnožený?

1. ano

2. ne

3. nedokážu posoudit

9. Myslíte si, že kormorán ve Vaší oblasti nějak výrazně škodí?

1. ano (pokud ano napište jak škodí?).....

2. ne

3. nedokážu posoudit

10. Týkají se Vás nějak škody způsobené kormoránem?

1. ano (a jak?).....

2. ne

3. nedokážu posoudit

11. Myslíte si, že existence kormorána zvyšuje turistickou atraktivitu regionu?

1. ano

2. ne

3. nevím

Na závěr mi dovolte, abych se Vás zeptala na některé Vaše osobní údaje:

1. Jste:

1. muž

2. žena

2. Kolik je Vám let?

1. do 20 let

4. do 50 let

2. do 30 let

5. do 60 let

3. do 40 let

6. nad 60 let

3. Jak dlouho tu žijete?

1. do 5-ti let

2. 6-10 let

3. déle než 10 let

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

1. základní

2. vyučen(a)

3. středoškolské

4. vysokoškolské

5. Jaké je Vaše zaměstnání? Jste:

1. zaměstnanec

4. na mateřské dovolené nebo v domácnosti

2. podnikatel

5. v důchodu

3. studující

6. nezaměstnaný(á)

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

11. Máte nějakou představu o tom, jak by měly být škody způsobené kormoránem nahrazeny?

1. ano (jakou?).....
2. ne
3. nevím

12. Myslíte si, že existence kormorána zvyšuje turistickou atraktivitu regionů?

1. ano
2. ne
3. nevím

13. Představte si, že by se zde kormorán nevyskytoval. Vnímali byste to:

1. pozitivně
2. negativně

14. Zvyšuje se nějak během roku počet kormoránů ?

1. ano
2. ne
3. nevím

15. Kdy je podle Vás počet kormoránů nejvyšší?

1. jaro
2. léto
3. podzim
4. zima
5. nevím

16. Pozorovali jste hnízdní kolonie kormoránů i v zimě?

1. ano
2. ne
3. nedokážu posoudit

17. Cítíte se být informováni o životě kormorána?

1. dostatečně
2. spíše nedostatečně
3. informace mi naprosto chybí
4. nezajímám se o to

18. Pokud jste se někdy setkali s informacemi o kormoránovi, Váš zdroj informací byl:

1. TV
2. rozhlas
3. tisk (jaký?).....
4. občanská sdružení
5. přátelé a známí, sousedé
6. informační středisko
7. informační materiály (brožury, letáky...)
8. Internet
9. jiný zdroj (uveďte, prosím, jaký?).....

19. Co si myslíte o ochraně kormoránů?

20. Zapomněly jsme se Vás na něco zeptat v souvislosti s kormoránem?

Na závěr nám dovoďte, abychom se Vás zeptaly na některé Vaše osobní údaje:

21. Jste:

1. muž
2. žena

22. Kolik je Vám let?

1. do 20 let
2. 21-30 let
3. 31-40 let
4. 41-50 let
5. 51-60 let
6. nad 60 let

23. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

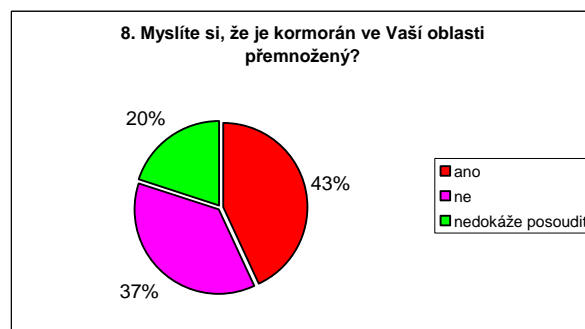
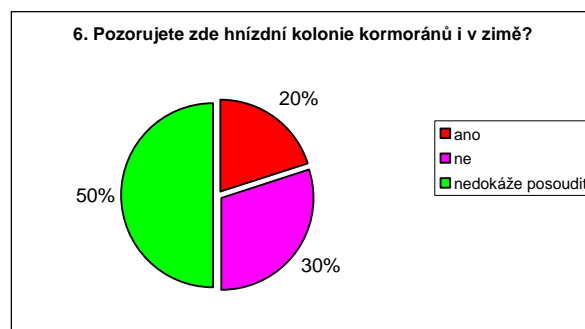
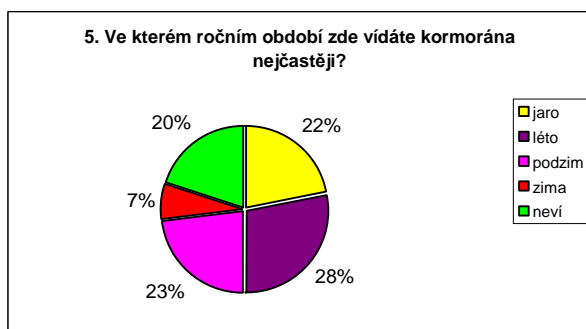
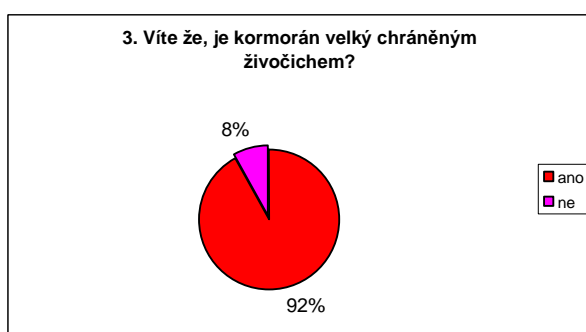
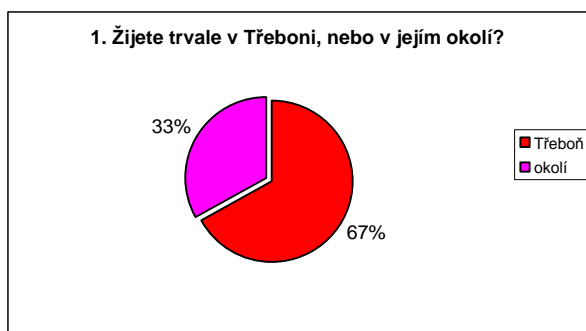
1. základní
2. vyučen(a)
3. středoškolské
4. vysokoškolské

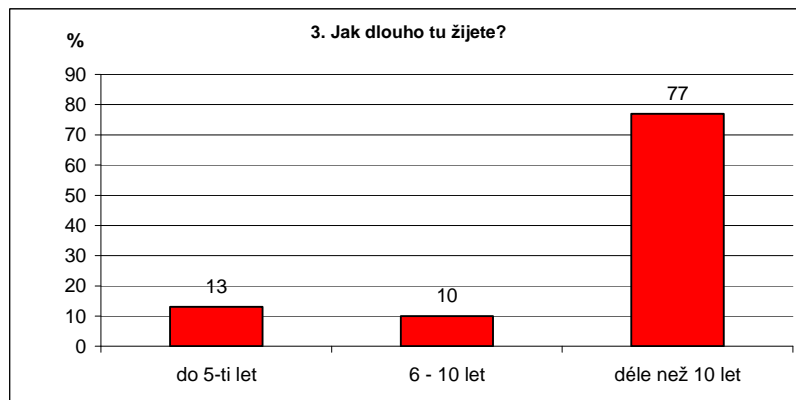
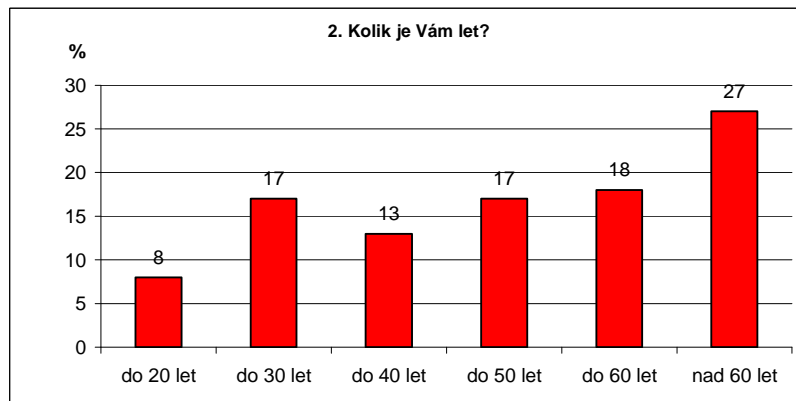
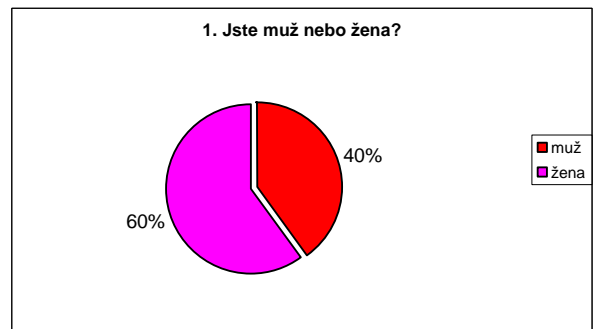
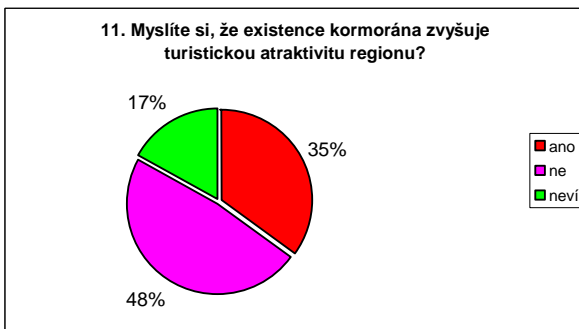
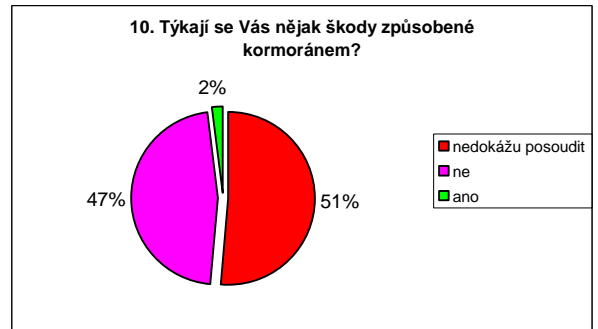
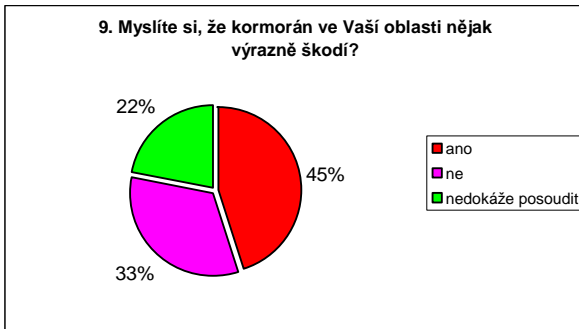
24. Jaké je Vaše zaměstnání? Jste:

1. zaměstnanec
2. podnikatel
3. studující
4. na mateřské dovolené nebo v domácnosti
5. v důchodu
6. nezaměstnaný

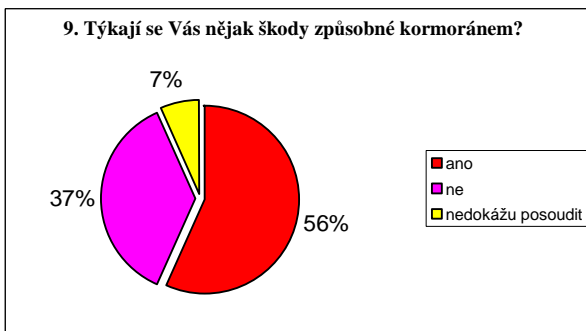
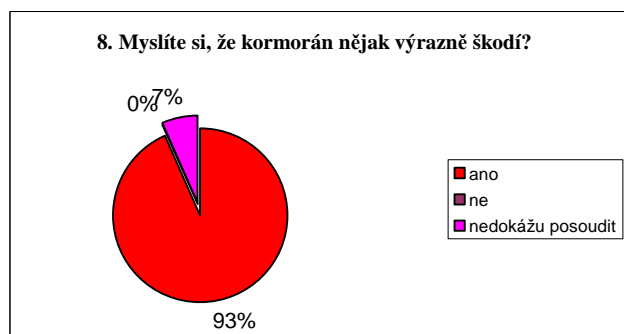
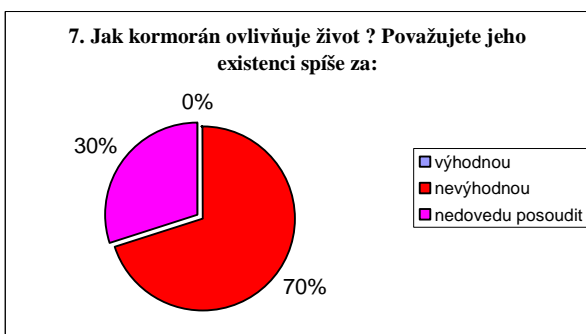
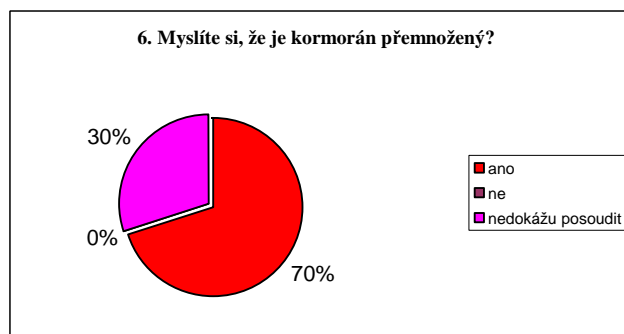
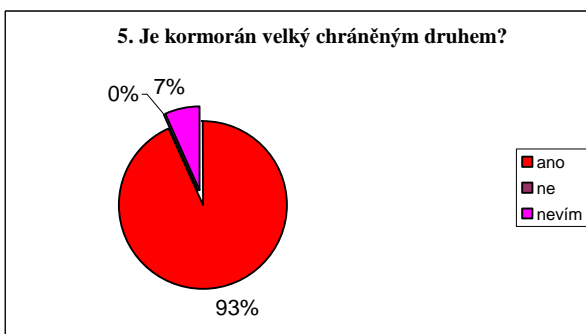
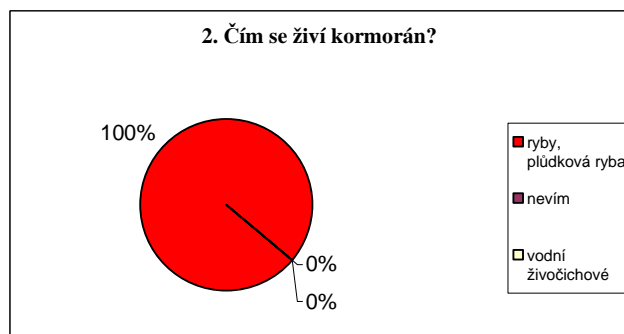
Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku a přeji Vám příjemný den!

Příloha č. 4: Výšečové a sloupcové grafy výsledků dotazníků pro místní obyvatelé.

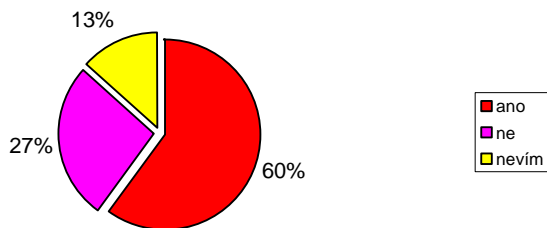

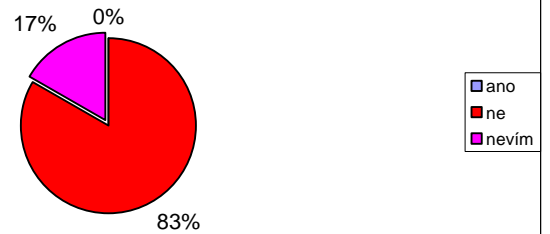
Příloha č. 5: Výšečové a sloupcové grafy výsledků dotazníků pro rybáře.

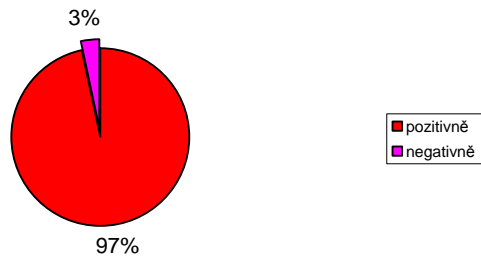
11. Máte nějakou představu o tom, jak by měly být škody způsobené kormoránem nahrazeny?

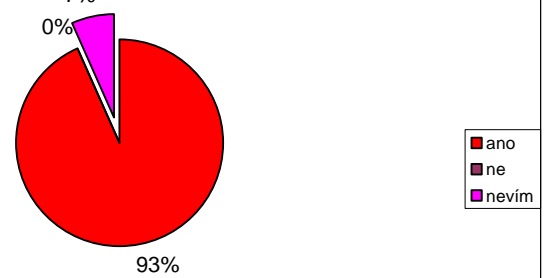
12. Myslíte si, že existence kormorána zvyšuje turistickou atraktivitu regionů?

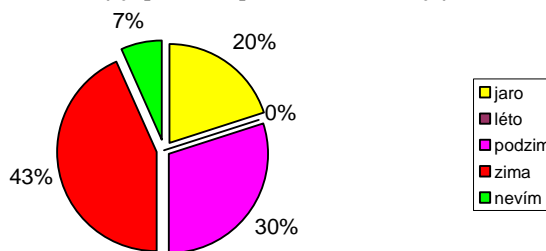
13. Představte si, že by se zde kormorán nevyskytoval. Vnímali byste to?

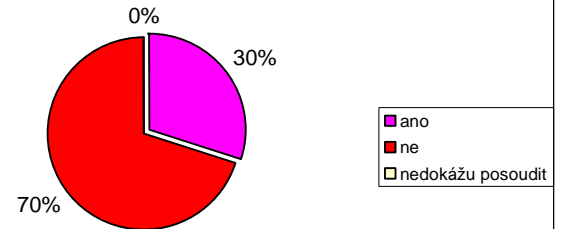
14. Zvyšuje se nějak během roku počet kormoránů?

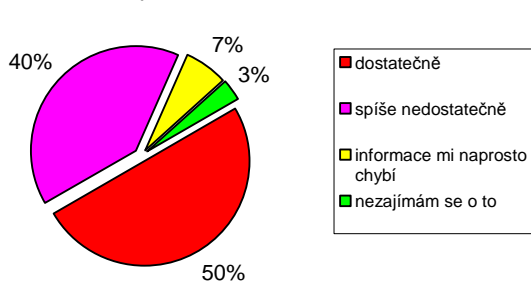
15. Kdy je podle Vás počet kormoránů nejvyšší?

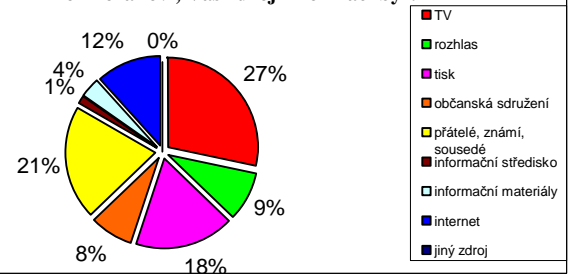
16. Pozorovali jste zde stále kolonie kormoránů i v zimě?

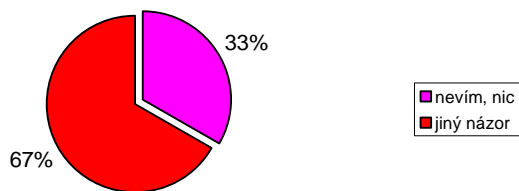
17. Cítíte se být informováni o životě kormorána?

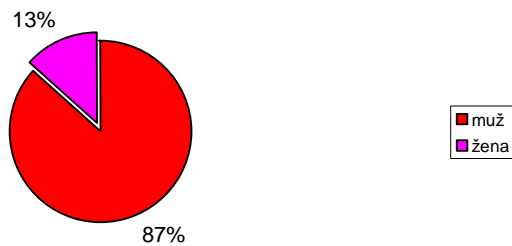
18. Pokud jste se někdy setkali s informacemi o kormoránovi, Váš zdroj informací byl?

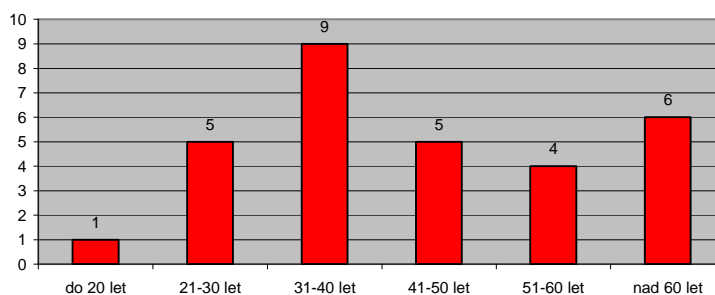
19. Co si myslíte o ochraně kormoránů?

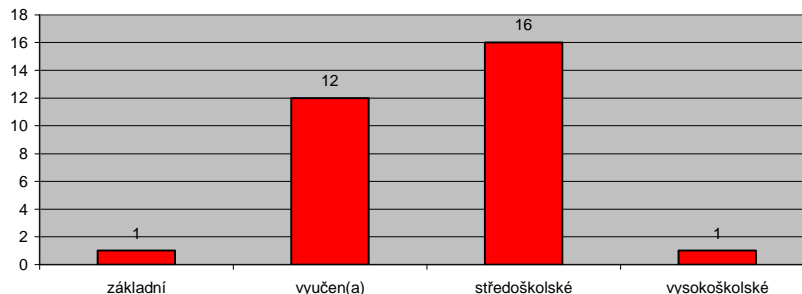
21. Jste muž nebo žena?

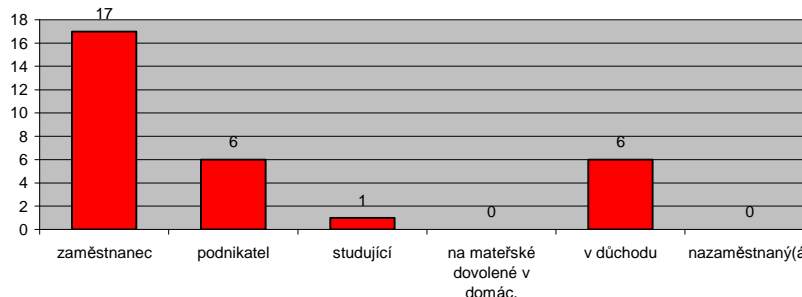
22. Kolik je Vám let?

23. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

24. Jaké je Vaše zaměstnání? Jste:

Příloha č. 6: Výtah z publikovaného článku se sociologickou analýzou místních obyvatel z bakalářské práce (2006) v rámci mezinárodní vědecké konference „Ekotrend 2005“.

SOCIOLOGICAL ASPECTS OF CORMORANT OVERPOPULATION (VIEW OF TOURISTS AND VISITORS, LOCAL POPULATION AND FISHERMEN) IN TREBONSKO LANDSCAPE PROTECTED AREA AND BIOSPHERE RESERVE (THE CZECH REPUBLIC)

Zhodnocení sociálních aspektů
vyhodnocením dotazníků rekreatantů, místních obyvatel a rybářů na Třeboňsku v chráněné krajinné oblasti a biosférické rezervace
v
České Republice

Bohác J., Roudnická M., Šípová M.
University of South Bohemia, Faculty of Agriculture, Department of Agroecology,
Section of Landscape Ecology, Studentská 13, 370 05 České Budejovice, the Czech
Republic
e-mail: jardaboh@seznam.cz

Abstract

The view of tourists and visitors, local population and fishermen on the overpopulation of cormorant in the Trebonsko Landscape Protected Area and Biosphere Reserve was studied. This area is the main fishpond area with the production of carp mainly. The protection of the water birds is one of the main topics of this area. Mainly the migrant cormorant specimen causes the conflict. The questionnaire was used to evaluate the sociological aspects of cormorant overpopulation and about 60 persons were contacted directly in each studied group. The view of fishermen differs from other respondent groups due the knowledge about the biology and abundance of cormorant in studied areas evidently. The view of fishermen on the solution of the conflict is relatively simple (reduction of birds by the shooting). The tourists and visitors have relatively weak information about the conflict. On the other side this group is for the protection of birds and sustainable reduction of migrating population. The local population knows well about the conflict and the solution is more „ecological“ than by fishermen (controlled shooting and compensations for fishermen). The social dimension should be kept in mind during the planning processes of cormorant conservation. Bottom-up activity must be supported by the conservation planning processing in CR. Economic compensation for fishermen must be preserved partially and not cancelled after the view of respondents. The recent rhetoric that the conservation measures are only „biological facts“ must be changed if the better acceptance of nature conservation is seriously thinking.

Key words: cormorant conflict, sociological impact on fishermen, local population and tourists and visitors, fishpond area, Trebonsko Landscape Protected Area and Biosphere Reserve.

Results and Discussion

Results of questionnaire of the main respondents groups in Trebonsko Landscape Protected area and Biosphere Reserve were the next:

Tourists and visitors in the Trebonsko Landscape protected Area and Biosphere

Reserve:

- 53 % of respondents have not image or information about the conflict between cormorants and fishermen.
- 73 % of respondents did not see cormorant in nature and they know it from books, journals or T.V.
- 70 % of respondents know that the cormorant is fish predator only.
- 56 % of respondents know that cormorant is a protected species
- 17 % of respondents know that cormorants cause some damages to fisheries only.
- 13 % of respondents are thinking that it is necessary to reduce the density of cormorant population.
- 77 % of respondents are thinking that the presence of cormorant increases the tourist attractivity of the region.

Local population of the Trebonsko Landscape protected Area and Biosphere

Reserve:

- 47 % of respondents have the information about the conflict between cormorants and fishermen and 17 % are directly affected by the damages.
- 63 % of local inhabitants are thinking that the number of cormorant is increasing during his life in protected area.
- 78 % of respondents know cormorants from the nature (7-10 % mainly during the winter and spring winter period, 22-37 % mainly in summer and autumn period).
- 17 % of respondents noticed the migrating cormorants.
- 37 % of respondents are thinking that the cormorant is overpopulated and 47 % is meaning that is made serious damages.
- the approximately same frequency of respondents is thinking that the reduction of cormorant population is necessary.
- 43 % of respondents are thinking that the cormorant can increase the attractivity of tourists for the region.
- compensation of damages to fishermen is not sufficient.

Fishermen of the Trebonsko Landscape protected Area and Biosphere Reserve:

- fishermen know very well about the conflict with cormorant overpopulation.
- 100 % of fishermen see the solution of the cormorant overpopulation in the eradication of this bird.
- fishermen are asking compensations for the preservation of cormorants in Czech Republic.

Results of our investigation support the view of the another studies with the conservation of the saimaa ringed seal in Finland (Tonder, 2005). It means that the social dimensions of environmental and nature conservation should be kept in mind during process of nature conservation measures.

References

- Berman, E., 2002. Seven steps to the participation of public. ANGORA, Mechenice, 95 pp.
- Bohác, J., 2005. Biodiversity conservation and overbreeding of cormorant in Europe. *Životné prostredie (Environment)*, 39: 60–111 (In Czech).
- Hendl, J., 2004. The review of statistical methods for data evaluation. Portál, Praha, 582 pp.
- Martincová, R., Musil, P., 2004. Czech Republic. In: Carss D. N. & MMarzano M. /eds./, *Reducing the conflict between Cormorants and fisheries on a pan-European scale Summary & National. Overviews*, EU Brussels, pp. 62–79.